

zeruko ARGIA

BANAKOLA: OKENDO, 22 - DONOSTIA - TEL. 426666 - PREZIOA: 8 PEZETA

BERGARAKO EUSKAL KULTUR HAMABOSTALDIA

NON ZER

Xanti On-haundia

Azurmendi . . . 3 gn.

Eskualdeen gaurko
garrantzia

Ibarguren . . . 6 gn.

Kristau ikasbidea

Elizalde 9 gn.

- **“Urrats Berriak” taldeko arduradunekin elkarrizketan.**
- **Hamazazpi eguneko hamabostaldi bat eta inguruan sortu den giroa.**
- **Herri mailan, gerra ondoan, Bergaran egingo den euskal agerraldirik nagusiena.**

Ez zaizkit gero bergararrok haserratuko, baldin gaurkorik baino gizarte eraginkorragorik ezagutu duen herri batetan bizi direla badiot.

Bai, Bergara herriak, gaur egun duen baino oihartzun eta ospe handiagorik izan zuen Euskal Herrian zehar XVIII eta XIX mendeetan, Azkoitiko Zalduntxoak eta Bergarako «Real Seminario» delakoaren ekintzez, batik-bat.

Orain datoz berrehundaka urte, hain zuzen, Xabier Muniberen «El borracho burlado» euskal irri-opera Bergaran aurkeztu zela lehen-dabizikoz, eta era honetako kultur antzespen eta agerraldiak nahiko usu izan ziren Bergaran, 1932 urtean azken Euskal Jaiak eratu ziren arte. Geroztik, azken urteotako kultur saioak eta beste hainbat aha-
legintxo ezik, ezer guti.

Hutsune honetaz ohartuz, eta lokartua edo dagoen herri piztara-
zi asmoz, programa guztiz joria moldatu dute Bergaran, «hamabos-
taldi» delako bat alegia, eta, moldatu ere, behar bada honelako
adiarazpen handi-mandiak beren munorik gorenera helduak diren
garaian moldatu, hain zuzen.

Hauk honela, hamabostaldi honetako hainbat arduradun mintzatu
dugu, Bittor Gorrotxategi eta Xabier Muruamendiaraz bikotea batik-
bat, «Real Seminario» delako gela batetan apropos prestatua duten
bulegoan.

● Abenduan, hilaren 6tik 22ra
arteko hamazazpi egunen barruan,
Euskal Kultur Hamabostaldi bat
egiteko asmotan diharduzue. Noiz
eta nola sortu zen asmo hori?

—Iaz zenbait hitzaldi eratu ge-
nuen, eta giro haretan zerbait ge-
hiago egitea pentsatu genuen.

● Zer dela eta «hamabostaldi»
bat?

—Egia esan, lehendabizi «aste»
bat egitea pentsatu genuen, gero
hamar eguneko programa ateratu
baita. Hamar eguneko programa egi-
nez gero, hamabosteko programa ge-
nuen, eta, azken batez, hamazazpi
eguneko «hamabostaldia».

● Nor eratzten du hamabostal-
di hau?

—Gu geu «Juventudes Parroquia-
les»eko Euskal Kultur Batzordekoak
gara, baina laster konturatu ginen
honen programa luze batek, talde
soil batena baino, herri oso baten
ekintza izan behar zuela.

● Beraz, herri guztiak parte har-
tzen ahal du hamabostaldi honen
eraketan?

—Teoriaz bai. Guk programa bu-
rutu ondoren —programa geuk egi-
na bait da—, biltzar bat egin ge-
nuen herriko elkarte guztietako or-
dezkariekin, kultur elkarte zein bes-
telakoekin ere. Bergaran lehenda-

nik ere eratu da elkarte guztie-
tako ordezkarien biltzarra. «Alkartu-
nai» deritza, eta, esan bezala, el-
karte guztiek osatzen dute.

● Eta zer nolako harrera izan
zenuten?

—Harrera ezin hobea, egia esan,
Lehenbizikoz taxutu genuen progra-
ma irakurri ahala, guztiok bat eto-
rri ziren. Oztupoak eta aldezu-
rretiko eragozpentxo batzuk ere
sortu ziren, hori bai, baina azken
batean denok aho batez onartu zu-
ten gure ekintza. Biltzar haren on-
dorio izan zen *Bergarako Urrats Be-
rriak* izeneko talde berria sortzea,
euskal hamabostaldi honetaz bere-
ziki ardura zedin.

● Hitz gozoez gainera, egiazko
laguntzarik izan ahal duzue?

—Horixe bai, hirurogeitaka lagun
ari dira zortzi-hamar batzordetan
lanean. Egundainoko giroa sortara-
zi da. Guk geuk ez genuen beste
horrenbeste espero. Jendea edozer
gauzatarako prest dago, eta hara-
hona joateko autoa eta laguntza
eskaini duen jendea ere bada.

● Nola burutu duzue hamazazpi
eguneko programa hori?

—Bueno, programa guztiz zabal
eta hedatua da. Era guztitako gai
eta arlori lotzen zaio. Hamazazpi
egun barruan denetatik agertarazi
nahi izan dugu, hala hitzaldiak nola

“Real Seminario” delakoa
Gaur egun Aranzadi Ikastola dena, eta beste hainbat kultur mugimenduren eragile.

arte eta liburu erakusketak, antzer-
ki, bertsolari eta haur saioak. Baita
era desberdinetako kanta jaialdiak,
folklore agerpenak, maskaradak eta
abar.

● Hitzaldiak burutzean gai ze-
hatzik kontutan hartu ahal duzue?
—Ez, horretan ere ez dugu gai
zehatzik jarraitu, arteaz, irakaskin-
taz, kazetaritzaz, historiaz zein hi-
rigintzaz eta ekologiak izango dira
hitzaldiak.

● Gaiak konkretatu beharrean
ez ote gauden gaur egun, uste du
askok...

—Bai, horixe bai, horretan gau-
de gu ere, baina herri eta kasu
guztientzat ez du, gero, araudi ber-
berak balio.

Bergaran ez da sekula honelako-
rik egin, aurtun da lehena, gerra
ondoan behinik behin. Beste he-
rrietan egindakoak ezezagun zaiz-

kie bergarar gehienei. Tolosako eta
Azpeitiko hamabostaldiak izan ditu-
gu guk kontutan, eta haien espe-
rientziak berriak dira guretzat.

Guk euskal mugimenduaren ikus-
pegi osotu bat nahi izan diegu ge-
re herrikideei eskaini. Horregatik
denetik azaldu nahi izatea.

● Nere galdera hitzaldiei buruz-
koa zen, ordea...

—Baita, hitzaldiak ere, azterketa
gisa baino, dibulgazio mailan dira
burutuak. Arte, kazetaritza, hirigin-
tza, ekologia zein euskal unibersita-
teari buruzko hitzaldiak, mahai in-
guru edo jendaurreko elkarrizketa
bezala eratzeko dira, jende xehea-
ri errazago eta interesgarriago izan
dakizkion.

Hitz batez esatekotan, programa
«erakargarri» bat moldatu nahi izan
dugu, bai hitzaldi kontuan, eta bai-
ta kaleetan zehar eratzeko diren

saiotetan ere, eskulanean erakusketa
eta haurren maskaradak, esate ba-
terako.

● Urtero hamabostaldi bat era-
tzeko asmorik ahal duzue?

—Ez, ez dugu urtero honelako-
rik eratzeko asmorik, eta bigarre-
na eratzeko dugun ere ez gara orain-
dik pentsatzen hasi.

Lehen hamabostaldi hau, ondo-
ren urratu beharko ditugun bideen
lehen pausoa izan dadin nahi ge-
nuke.

Geroxeago zenbait hitzaldi sail
eratu nahi genuke, gai zehatzei
atxikiak gainera, Azpeitiko «Urola-
deko Saiakerak» bezalatsu edo.

Zer nahi dugun badakigu, nondik
joko dugun geroak esan beza.

● Ez da guti. Ekin eta jarrai.

KOLDO OLAZABAL

Galarretan jaialdia, abenduaren 14ean

KOXME LIZASO ETA SANTIAGO AIZARNA

Ikuskarria izan zen bertsolari zaharren omenez Donostiako Anoeta pelotalekuan egin zen jaialdia. Gehiago ere bete zitekeen jaialdiaren zabalkundea garaizago egin bazen eta beste euskal aldizkariak zertxobait esan bazuten.

Baina gaurkoan ez goaz egun hura goraiatzera. Lehengoan egin genuen. Donostiako eta Loiolako herri irratiek ondo baino hobeto eman dute omenaldiaren berri. Garrantzi handia eman diote erdal egunkariak ere.

Guk, Koxme Lizaso eta Santiago Aizarnaren arteko gorabehera txo bat, aipatu nahi genuke. Inork ez dezala, Jainkoagatik, bi Oiarzuarrok apustulariren batzuk direnik pentsa.

Famatuak egin dira Koxme Lizasok omenaldian kantatu zituen bertso hauek:

Orain artean beti
bizi nintzan trankil,
ustez gizon bezela
jator eta umil.
Baiñan Ama Euskera
dalako ia il,
orretxeekin burutik
ondatuta nabil.

Oraintxe sortu zaigu
Euskera gaztia,
edo obeto esan
bartzarrak nastia.
Lengo oitura zarrai,
bizitza tristia,
ez al genduan aski
lengoai eustia!

Hori da Koxmek esan zuena. Eta hori da Santiago Aizarnak bere aldekotzat eta beste batzuen kontrakotzat jaso duena.

Honela zioen "Hoja del Lunes"-en: "Esaten digu zer kezka ta arnatzak somintzen duten bere barrera. Euskeraren iltze joateak mintzen dute noski. Ta orduan, apal-apal, euskera berriaren azalpenaz negartzen da".

Hau bait dela euskera berria. Arrazoi du Koxmek, oraindik ez bait da sortu Santiago Aizarnaren

euskararik konprenituko duen Koxmerik.

Santiago Aizarnak badaki, Koxmek ez bezala noski, gauza bat dela aho-hizkuntza eta bestea kultur hizkuntza. Aizarnak badaki, noski, bertsolariak ez duela euskaraz idazten den guztia ulertzeko eskubiderik. Valladolid-ko baserritarrek ere ez bait du erdaraz idazten den guztia ulertzen.

Koxmek "euskal gaiztoa" salatu nahi zuen, noski. Baina Koxmek ez dezake Aizarnak berezi behar lukeen zenbait xehetasun berezi.

Hatxerekin eta hatxerik gabe egiten da aho-hizkuntza. Egun horretan bertsotan jardun zen Xalbador lekuko.

Hatxerekin eta hatxerik gabe egin daiteke kultur hizkuntza.

Hatxerekin eta hatxerik gabe egiten da "euskal gaiztoa".

"Euskal gaiztoa" egin du zenbait tek kultur hizkuntza egiterakoan. Baina hau, guk esan dezakegu, hamabi urtetako irakaskintzaz kanpo, hitzegiterakoan eta idazterakoan, euskara besterik erabili ez dugunok.

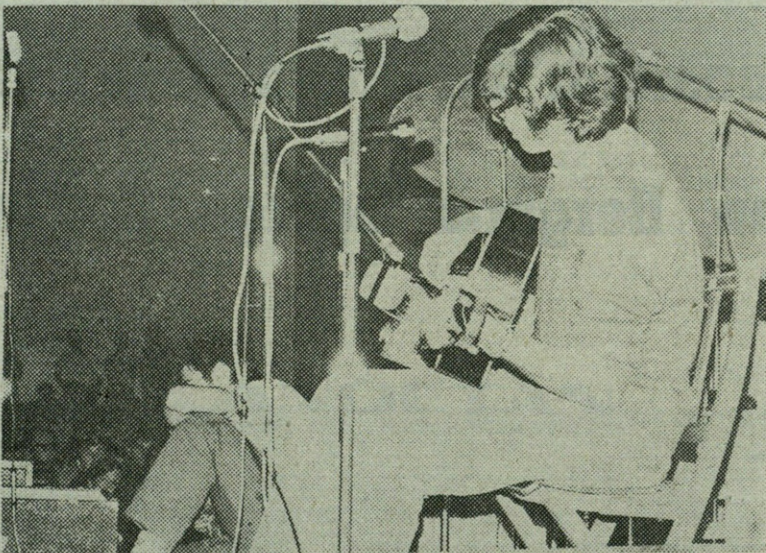
Ugari zirela erdal hizlari eta erdal idazleak oharatu ginen. Guk hitzaldi eta idazlan guztiak euska-

raz egiteko erabakia hartu genuen. Eta erabaki hau erdaraz atzentzeraino eta erdoitzerraino bete dugu. Ez dakit gure ondoan euskarak indar handia hartu duen ala ez, erdarak behintzat ez du hartu.

Baina zuk, Aizarna, beste jokabide bat hartu zenuen. Erdal idazle on bat izatera iritsi zara. Erdara landu duzu, euskaraz nagitzeraino, baldartzeraino eta aldrebesteraino. "Euskal gaizto" bilakatu zara Oiarzunen jaio eta bizi izan arren.

Orain ez duzu, zure jokabide hori pekatutzat eduki dezaketenen aurrean aho-hizkuntza ondo erabiltzen dutenen arrimuan zuriterik.

Bada euskararik ez dakitenen artean euskal kulturaz arduratzen eta arduratu behar lukeen jenderik. Denok gaude garai bateko erabaki eta jokabidez mugaturik eta baldintzaturik. Erdaraz ondo dakizunez gero eta erdal egunkarietako idazle zarenez gero bete zazu guk inoiz bete ez dugun eta beteko ez dugun hutsune hori. Inoiz oso ondo bete izan duzu gainera. Halere gogoan eduki zazu Koxmek dioena, gehiegik hartu dutelako jokabide hori "dela Ama Euskera ia il".

Gorka Knörr

Baina ez zaite sar jakintsuek bakarrik eztabaidatu behar dituzten gorabeheretan. Zuk ere baduzu zeure iritzitxo edukitzeko eskubidea. Ez, ordea, hain ozenki eta hain trebe agertzeko. Isiltxeago eta humiltxeago, noski, euskaraz hobeto idazten ez duzun bitartean.

GALARRETAN JAIALDIA

Badute eskubete lan ikastolek. Estaduaren laguntzarik jasotzen ez duten ikastolek batez ere. Langile jendearen umez beterik dauden ikastolek batipat.

Jaialdi eder bat antolatu du Lasarte-Usurbilgo "Landaberri" ikastolak diru-zama zertxobait arintzearren.

Galarretako pelotalekuan izango da horretarako jaialdia Abenduaren 14ean, gaueko 10etan.

Hona egitaraua:

Bertsolariak: Lopategi, Xalbador,

Lizaso Joxe eta Imanol Lazkano. Abeslariak: Benito Lertxundi, Gorka Knörr, Xabier Lete eta Lurdes Iriondo.

Dantzariak: "Landaberri" dantzari taldea.

—oOo—

Asko ugalduta dira jaialdiak. Beharrik ugaltzen diren. Ikastolaren aldeko jaialdia izateaz aparte, helburu on bat edukitzeaz kanpo, jaialdia bera kilimagarria dela uste dugu.

Aspaldian gure artean gutxi ikusi diren bi bertsolari izango ditugu gainera: Lopategi eta Xalbador. Joxe Mari Aranalde gai-jarzaile egokia du itzai laukote honen. Bertso saio ona entzungo dugulakoan gaude.

Abeslariak ez dute gure goralpen beharrik. Ezta "Landaberri" dantzari taldeak ere, oso ezaguna bait da.

MUTIOZABAL

BERGARAKO HAMABOSTALDIA

Abenduaren 6tik 22ra

Iluntzeko 7tan, Udaletxeko gela nagusian, margolari eta eskultoreen erakusketak irekitzea.

Arabako taldekoak: Alvarez Plagaro, Alvarez Velez, Iñurrieta, Mieg eta Ortiz de Elgea.

Gipuzkoako taldekoak: Ziriarrain, Amestoy, Nagel, Goenaga eta Llanos.

Eskultoreak: Nestor Basterretxea, Remigio Mendiburu eta Joxe Agirre.

Ondoren Maestria Eskolako aretoa, aipatu ditugun lanen agerpena, hitzaldi gisa.

Abenduaren 7an, Larunbata

Iluntzeko 7tan, Beheko plazan euskal liburu eta diskoen erakusketak irekitzea.

Iluntzeko 8tan, Argazki zaharren erakusketaren irekitzea.

Gaueko 10etan, Herriko Pelota lekuan, bertsolarien eta trikitilarien jaialdia.

Jose Mari Iriondo gai jartzaile.

BERTSOLARIK:

LIZASO, AGIRRE, LAZCANO, XALBADOR, MATTIN, LAZKAO-TXIKI, EGILEOR eta GORROTXAGI.

Tartean Sakabi-Egañazpi eta Laja-Iturbide trikitilarien saloak.

Abenduaren 8an, Igandea: Haurren

eguna

Eguerdiko 12tan, Herriko kaleetan zehar haurren ibilaldia, haurrek eginitako buruhandiek.

Eguerdiko ordu batean, Herriko Bandaren eresaldia.

Arratsaldeko 5etan, Herriko Pelota lekuan: haurrentzat jaialdia.

Zarauzko «haur kantariak»

«Enseñanza» Ikastetxeko haur [kantariak]

Herri eskoletako haur kantariak

Kixki, Mixki eta Kaskamelon [pailasoak]

eta Euskerazko giñola.

Abenduaren 9an, Astelehena

Iluntzeko 8tan, Maestria Eskolako aretoa hitzaldia. Gaia: Azkoitiko Zalduntxoak.

Abenduaren 10ean, Asteartea

Iluntzeko 8tan, Maestria Eskolako aretoa, hitzaldia. Gaia: Hirigintza. Hizlari: Zubiria jauna.

Abenduaren 11ean, Asteaskena

Iluntzeko 8tan, Maestria Eskolako aretoa, mahi ingurua. Gaia: Kazetaritza. Hizlariak: Kintana, Amatiño eta Mendiguren.

ARGIA

Zuzendaria:

MIREN JONE AZURZA

ARISTEGIETA

Nafarroa, Kantauri eta Aragoiko Kaputxinoek argitaratua. (Kale Nagusia, 50-1.º Burialda - IRUÑEA). Donostian: Okendo, 22 Tel. 41 95 88

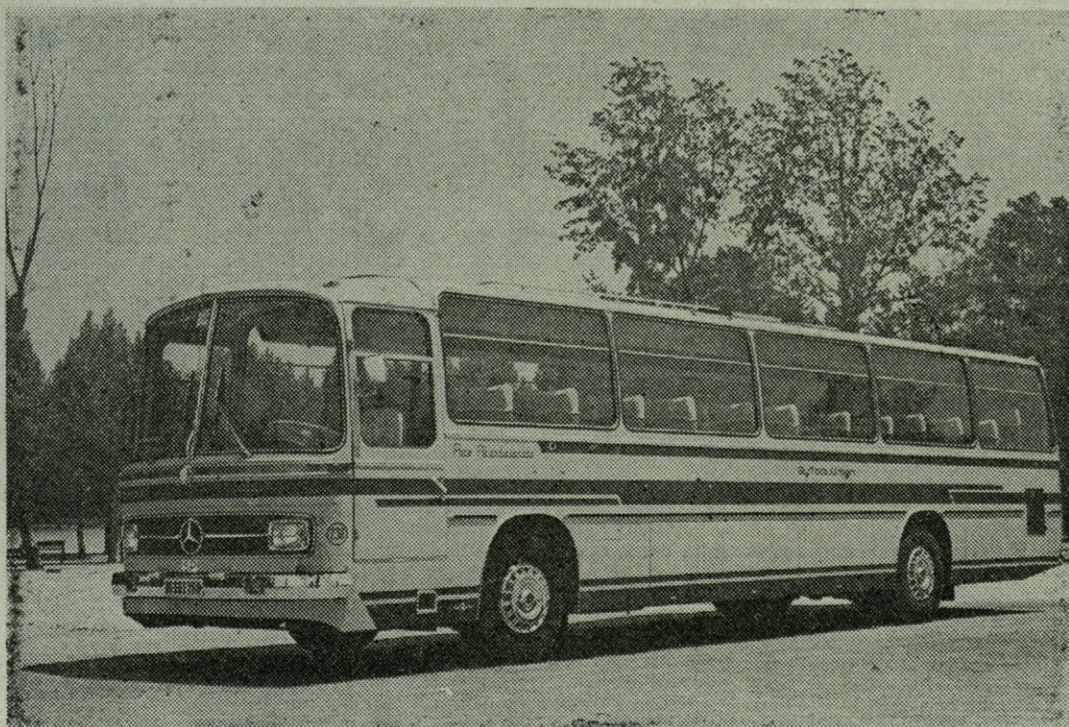
ARPIDE SARIA:

Barruan	350 pezeta
Korreo batasunetako herrietan	400 pezeta
Atzerrietako beste herrietan	420 pezeta
Airez	Aldez aurretik galdetu

Salmenta (ale bakoitza) 8 nazets

Moldiztegia eta Idazkola:

«Gráficas Navasal»
A. Adoain, 1. IRUÑEA
D.L.: NA. 80-1963

IRIZAR

Autoetxegintzan berezia

ORMAIZTEGIN

Urrutizkiñak: 891546 - 891771

eziketa jostailuak
eskulanetarakoak
irakasketa gaiak

★

Av. Generalísimo, 65

(Txagorritxu auzoan)

Urrut. 241916

GASTEIZ

IRIZPIDEA

"Liburuen presentazio hutsak ez dira nahikoa. Gure idazleen obren tendentziak, joerak, ideologiak, formak, teknikak, eboluzioa etab. aztertuko dituen kritika behar dugu. Taldeak eta eskolak —edo gutxienez, joerak— ahal den neurrian aztertuko dituen kritika beharrezko zaigu... Kritika sakonak agertuko luke, behar bada, balioko lanik ere badela gure gaurko literatura eskas horren barruan" zioen Joxan Muxikak Azaroaren 17ko Z. Argiaren azken orrian.

Horixe berbera aitortzen zigun Juan Mari Irigoienek lehen orrian: "Hain zuzen, kritika alorrean, zeregin haundia dago. Kritika zehatz baten beharrean gara".

Hutsune nabarmen hau salatzen digu "Kritika bideetan abiatuz" deitu artikulua orri honetan.

Iritzi desberdinen argiz eskolatu eta jantzi behar da Herria. Betiko heriotzera daraman lozorroan lo har erazten dio Herriari, luzaroan, iritzi-bideak luiziz isten zaizkionean.

Kamusturik dugu, ezpairik gabe, kritika sena. Ez gara giro horretan haziak, heziak eta ohituak. Bestalde ez dugu kritika-bide zuzen eta jatorrik. Gure gaintetik dauden hesiek baldintzatzen eta mugatzen gaituzte.

Hori delarik eta azpi-zurrumbiloez eraginik gure arteko zenbait kritika alderdikieriaz, ozpinez eta lotsagabekieriaz betea izan da askotan. Zenbait aldizkarik atek itxi behar izan dizkio eztabaida mingarri eta antzuei. Baita bidegabekieriaz, gezurretan eta maltzurkeriaz salatzen dutenean ere. Nahiz eta isiltzeak, gezurretan eta lotsagabekierian ari denak duela arrazoi, pentsarazi herriari.

Zuzena eta era egokian egin izan behar du kritikak. Iritziak, jokabideak, lanak, ekintzak... jorratu eta epaitu behar dira. Pertsonakiko eztenkadak baztertu behar dira. Kritikak erria honetan orori, lausotu eta mindu egin gara. Irizpide jator guztiak zapuztu ditu gaitz honek.

Baina zentzuzko kritika jator bat jasateko heldutasunera iristeko ordua dugula uste dugu. Bestela ez gara behar bezala esnatuko, argituko eta ibiliko. Fidakaizkeria haundia dago gure artean eta edonorri miztoa sartzeko prest gaude herioan dagoen suge gorri amorratuaren antzera. Egia dela uste duguna bakarrik agertu behar dugu egia iraultzailearen izenean. Amorrakioak eta itsumenak ez gaitu inoiz ere gezur apainduaren erresumara bota behar. Gezur apainduaren erresuman sua, gorrotoa, ilunpea, alderdikeria eta gaiztakeria dira nagusi. Elkar desegin eta elkar baztertu besterik egiten ez den erresuma dugu.

Kritika baikorra, eragilea, sortzailea, eraginkorra behar dugu. Kritika desegile, elkor eta antzutik gehiegi dugu lehen ere. Kritika onik gabe ez dezakegu aurrera egin.

Badituzte gure aldizkariak, zabaltzea beren esku ez duten, muga batzuk. Legezko aldizkariak direnez idazleek ere lege barruan ibili beharra dute. Hori ez dezake inork ahanztu. Ez da bidezko, beraz, erantzuleak ezin ager dezakeen iritzirik eta jokabiderik zirikatzeta eta salatzea.

Has gaitzen, beraz, zentzuzko kritikagintzan. Has gaitzen gaurerik errazen eta onartuenetatik. Has gaitzen erarik gozoenean. Girotu gaitzen eta presta askatasunerako eta demokraziarako. Beharrezkoa dugu kritika, iritzi desberdinen trukea.

KRITIKA BIDETAN ABIATUZ

Begi onez ikusten ez denari atek hersten zaizkio, eta dirudienek kritikagintzari ere bai gure artean. Aspaldidano gaitza da, gure hau. Rikardo Arregi ere kezkatzen zen kritikariaren jokabideez; batak bestearen kritika astiro eta sakon hausnartzen ez duelako medio.

Azken batean, demokraziaren haizia dugu kritikagintza arlo honetan sortzen diren arazoan funtsa. Dakigunez, demokraziaz izan ohi den zentzupidea aski hedatua da eta nork eta nondik ikuspegitzen den, da kontu guztia.

Honelakoetan ez da beste aukerarik, eta nik neure posizioa hartu beharri ezinbesteko deritzat. Egia esan, ez da batere gauza erraza hemen adierazi nahi nukeena hitz bitan esatea, halare ez dut gogorik sobera luzatzeko: herri askatu eta sozialist baten aldeko enpeinuaren dihardutenen baitan aurkitzen da soilik zinezko demokraziaren zentzua.

Demokraziari buruz halako laburpen bat eskaini dudalarik, ikuspegi honen barnetik begiztatu nahi nuke apur bat gure kritikagintzaren alor biluzia. Gure artean bizi den isilune luze hau mingarri bezain galgarri zaigu. Beste alde batetik, oraino alor honetan entzun den zarata, bizpahiru ausarten eskutan zegoen. Eta agian, urritasun hontan bertan aurkitu beharko litzateke eman diren urratsetan sortu den pertsona mailako tradura eta ezin eraman oro. Honelakoetan, hots,

arlo hau bizpahiru zeregin bihurtu ohi denean, baldintz demokratikoak murrizteaz gainera, kritikaren oinarribaldintza objektiboak ere ez dira sarrienik betetzen.

Euskal Herriko toki epeletarik formula hau erretzen da: BATASUNA-BATASUNA-BATASUNA. Bai, euskaldunon artean batasuna nahi izaten da, ez dio axola nola —ala bai?—, gauza guztien gaintetik eta azpitik. Irakurle argiak dakien legez, halako batasunik ezin daiteke lor. Eta batasuna baldintzaturik bai datza, izan ere.

Azken bolada honetan aski entzuna izan zaigu delako «inmovilismo» hitza eta hitzaren iturburuan dagoen jokabidea. Hau diodanean, guztiok ezagutzen eta jasaten dugun giro politiko bat dut gogoan. Gaitz hau, «inmovilismo» delako hori alegia, beste inora gabe ere hemen gure artean topatu ezinik ez dago. Nola onets dezakegu bada besterik gabe, gauden gaudenean, batasun hitza zentzu jakinik eta mugaturik (?) gabe nolana ere erabiltze hori? Eskatzen duenak eska beza zehatz eta argi zein batasun nahi duen eta zein ez. Hau da guttiener herriari eta langileriar zor dioguna.

Sutan dauden tokitarik datorkiguna, aldiz, beste hauxe izan ohi da gehienetan: KRITIKA-KRITIKA-KRITIKA. Suaren iturburu den egurra ez da beti oso aisa ikusten, eta ez da harritzeko gauza, suaren iturburu ezik abertzale kezkatuarengan mes-

XANTI ON-HAUNDIA

Fraile txiki hori gizon haundia da: Xanti Onaandia, 1909an Bizkaiko Amoroan sortua. Eta, inor aldera badakio, alde askotatik inguru hartakoxe beste bizkaitar eta fraile txiki baten, Villasanteneren antz-antzekoa.

Asko harrituko du gonparazio honek. Eta inori lotsagabekeria ere irudituko zaio, apika, berriz ere banderizoak eta bandoak bait daduzkagu. Baina berdintsu da. Beren bandoek baino gehiago balio duten gizon batzuk badira, oraindik, eta, zor diegun begirunez, beren balio hori ikusi nahi diegu, eta edozein bandotakok ere horiekin duen zorra ez dugu ahaztu nahi.

Zenbait lan egin ote digute, isil-isilik, «eskola zaharreko» fraile zintzo horiek? Euskal konbentuak ez dira iritzi euskal kulturaren mintegi izatera. Eta badugu konbentui kontu gogorra eskatuko liekenik. Baina konbentuok salbuespen batzuk eman dituzte —halakoxe, eta ez konbentuen, ohore— salbuespen bikainak. Langile porrokatuak, euskarak izan dituen «peoi» leialenak, nik uste. Beren fedearen eta euskararen zerbitzutan zerabilten luma. Euskarari lotu zaion amaika fraile gazteagorentzat bultzarazle eta eredu izan dira, eta dira betiko. Euskaltzetasunak egungo distirarik ez zuen egunetan ere, apal bezain ermo, berean jaraitu dira. Gaurrak bere atzoa du, eta atzok bere salbatzaileak izan ditu. Xanti Onaandia bezalako langileak. Egia da urte gutiren buruan konbentuak bizimodua asko aldatu dela. Ezinegonak denok jo gaitu. Beharbada, gazteogok, lehenagokoen eroapen eta isiltasunik ez dugu, lan geldi eta sakonerako. Larriak ere harrapatu gaitu, egunetik egunera zeregin gehiago agertzen bait da. Batzuetan denbora bera baino ere aguroago ibili nahi genuen, ausaz. Diferentzia haundiak sortu dira. Baina gerra ostean euskal kulturak konbentuetan berriro

indar hartu bazuen, eta uste den baino neke gehiagorekin indar hartu ere, langile apal bezain lehiatuoi zor diogu hori. Horiei ikasi diegu. Horiek bota dituzte, eta botatzen dituzte oraindik, oinarriak. Harrituta gelditzen da bat, horien lanari begiratu. Eta gerora diferentziarik eta aberastasunik sortu ahal izan bada ere, lanik oinarritzkoena horiek eginda zedukatelako ahal izan da.

Xanti Onaindari eta honi bezalakoei, konbentuko hesiek lan girorako bakea eta erretiroa ematen bazien, ez zien hesirik jartzen, «munduan» ere lan egiteko. Ta «mundukoei» ere lanera eragiteko. Beste horrenbeste gertatu da hemen: konbentuak asko aldatu badira, hainbat gehiago aldatu zaigu euskal mundua. Bada zalaparta franko. Egitekoak hainbeste dira eta denak hain larriak, ze askotan, geure zereginaren premiaz larriturik, albokoaren eginkizunak gutiesten bait ditugu. Hogeitaz urte eta gehiago da, Xantik idatzi zuela: «Euskaldunok baditugu... akatsak ere, ta auetan bat, guztizaleak beharrean, norbere iritzizale porrokatu izatea». Zekien esan: inoiz baino egiago da. Hau ez da Xanti eta honen bezalakoei nahi luketen mundua, ezta lan giroa ere. Horiek ez dira zarata zale, agian bere lanak ez bait die astirik uzten zaratarik ateratzeko. Beren lan modua ere isilekoa eta erretirokoa da. Mundua mundu da, halare. Eta, dirudienek, zarata artean bakarrik burubida litekeen lanbide asko ere bada, nonbait. Zer tarrapata dugu hau? —galdetuko dute, buruari eraginez. Zer dira berrikeriok euskal poesian? «Ut! Ut! Ez holakorik, gazteok!», oihi egin izan du Onaindiak. Jakina, mundu honek hartu duen tankerarekin, agian ez dira den gustokoak abixu emaileok. Beren eritziak dituzte eta beti ez dira guztienak. Nork esan beti arrazoi dutenik, eta sekula ez dutenik ere? Nork esan, inoiz bidegaberi egin ez dutenik ere? Gizon artean gabiltza. Honez gero zerbait modatik edo kanpora ere ibil daitezke, begi bietaraino lanetan murgildurik, batzuetan erlojuari begiratzera ere ahaztu egiten bait da.

Baina hutsaren hutsa. Funtsan, gure egunoroko zirtzilkerien gaintetik gelditzen zaizkigu, goi hartara, beren independentziak ez denean ere, beren lanak jasota. Lanak ematen dizkigute gure arteko diferentziek. Zenbat hestuasun! Batzutan gorabeherak ia-ia guztion oinarritzko batasuna ahanzerazten digute. Eskerrak, halare, han aurrean, mugimendu guzti honen hastapenetan, eta orain bertako zereginetan ere, diferentzien barnean batasuna gogarazten diguna badagoela: eta lana da hori, euskararen alde peoi-lana egin beharra.

Ez behar haina, baina baditu euskarak, oraino, ia inor akordatu ere gabe, lan eta lan ari zaizkion zerbitzariak. Guztiontzako lanean. Gehienetan halakoak aipatzea ere kasi ahaztu egiten dugu. Hain naturalki lan egiten dutelakoxe edo, gauzarik naturalena iruditzen zaigu, haiek beti apal-apal asta-lana egitea. Ez zaigu bururatzen, esker ona zor diegunik ere.

Xanti Onaandia halakoxea dugu. Aita Onaandia ez da azken orduko idazle «superstar» bat. Ez da ahoz-ahoz dabilenetakoa, eskuetatik harrapatzen dizuenetakoa, abangoardiaren adar puntta. Langile nekagaitza, hori bai.

Euskal kulturgintzako luma-lan-gile bat. Benetako luma-proletario bat, oso-oso guti bezalakoa. Esan dezagun horrelaxe, nahiz eta horrela hitz egiteko moldea Xanti Onaindariena ez izan.

Aspaldiko urteetan esana zigun, euskaragatik min zuela, leher zorian zela. 1954ean *Mila Euskal Olerki Eder* agertu zenean, lan ikaragarri bat ezezik, euskaltzaleoi sekulako lantresna eman zigun. Eta, orduan inportanteago zena beharbada, geure kulturaren konfiantza piska bat ematen zigun. Jauregi zahar baten antzean agiri zitzaien Onaindari euskara: «oro (dena) sasi ta lar, joanaren usain, oro aztarna zar, ontzak orrua gain», «kirats, erdoi ta saguzar».

«Aldi: or ire lan, dana zar-txiliol! Ai, zein itxusia asaben egoitza! Or, bai, gizonaren zabarkeri!

[latza...! Nok leiken barriro len-argia ixio!

Honelako lantuek eta asmoek poesia asko sortarazi eta bete dute. Baina Xanti Onaandia ez zen poesia-hutsetan gelditu. Lanari heldu zion. Eta langileak inguratu zituen: «Min dot, arrezkero, min errai azpian; ta danak nai neukez min onen zatiki».

Aspertu gabe egin digu lan. Makina bat poesia eman digu, makina bat itzuli, besterena are gehiago bildu. Bertsolarien eta poeten estudioak egin ditu. Euskal Literaturaren historia galanta argitaratzen ari zaigu oraintxe bertan. Diren eta ez diren aldizkari gehienetako lankide izatea ez aski, aldizkariak sortu eta arteztu ditu. Larreako poesia egunak urteoro-urteoro antolatuta ditu, poesia giroa suspertzeko. Onaindiak batez ere euskal poesiari begiratu dio. Berak egin eta besteri eragin. Bera ere poeta izan arren, ez da ibili poesiaren beraren zaletasun hutsez poesi-giroa berotzen. Herri baten bizkudean eta hizkuntza-aren lanketan poesiak berebiziko partea duela, pentsatu du beti. Eta beti ere herri-lanean aritu da. Poesiaz bezalaxe bertsolaritzaz arduratu izana, horren sinale nabarmena da. Berak bakarrik daki, zenbat buruko min eta gerra kosta zaion lan hori, Elizako nahiz Estaduko kargudunekin eta, azkenik, euskal lankideekin ere. Euskaldunok lankide temati eta bihurriak izan ohi gara, aitortzea, ez da inor iraintzea izango —ala?

Ondo egin dute bere adiskideek gorazarre bat prestatuz. Onaindiak omenaldia ondo irabazia bait zuen. Baina gorazarre hortan ez luke inork faltatu behar. Batzuek poetaren haundia goralduko dute, besteek azterkari asperkaitza, edo jakituna, edo laguntzaile argia, edo ez dakit zer. Nik hemen langilea go-setsi nahi nuke. Euskararen etorkizuna langileen esku dagoela, uste dudalako. Eta hortxe ikusten delako, Onaindiak guztion omenaldia merezi duela, ez batzuenak bakarrik. Idazle batzuen izenak, beren lanak baino zabal-kunde eta iraupen gehiago lortzen du. Onaindariaren lanak, Onaindariaren izena ezagutzen edo onartzen ez den lekuetaraino zabalduko ditu bere besoak.

Onaindariaren ustez: «Izkera guzian larraldeetan sasi ta larrak garbitu dituztenak, sorotan azia lendabizi erain dutenak, olerkiak izan dira». Betor, bada, poeta ugari.

Joxe Azurmendi

Joxe M. ODRIOZOLA

kanta jaialdiak

Abenduaren 7an kanta jaialdi bat eratzeke da Eibarren. Hantxe izango dira Lurdes Iriando, Xabier Lete, Jon Bergaretxe eta "Oihartzunak".

● Biharamunean, hilaren 8an, Donostiako "Easo" kanta taldeak bere saio berezi hoitako bat eskainiko du Bilbon, eta hurrengo igandean, berriz, Elgoibarren, Bear-Zana izeneko elkarteak eratu.

Oso oker ez bagaude, Bear-Zana elkarte honek hilero koru jaialdi bat eratzea erabaki zuen orain dela urtebete inguru. Geroztik, Gabon aurrean eratzeke den hau dugu hirugarrena.

● Bezperan, hilaren 14an beraz, kanta saio luze hoitako bat eratzeke da Tolosako Beotibar pelotalekuan.

Lupe, Iñaki Eizmendi, Jon Bergaretxe eta Jon Enbeita bakarlariak hartuko dute parte alde batetik. Pantxo eta Peio, eta Bakartxo eta Iñaki Maritxalar bikoteek bestetik. Baita "Oihartzunak" kanta taldeak ere.

● Dagoeneko emana bada ere, aipagarri zaigu Baionan eratu berria den jaialdia, informazio ezaz askotan pentsatzen bait dugu, alde honetan baino ez dela horrelako jaialdirik gertatzen.

"Zabal" elkartearen ardurapean bertan bilduak ziren Duhalde, Xabier Harrixuri, eta Erramuzpe Berterretxe bakarlariak, Ospital-Carrere eta Maite Idirin-M. Arbea bikoteak, Oskarbi eta Oihartzunak taldeak, eta Oldarra dantza taldea.

Horrez gainera, txirula, txistu eta gaita saio batek osatu zuen erabateko euskal kanta agerpen hau.

euskal kulturaren alde

Joan zen astean zerbait adiarazi bezala, Altsasuko "Gure Etxea" elkarteak zenbait hitzaldi eratu du Euskal Kulturaren Alde delako lemapean.

Lerro hau argitaratu orduko emanak dira iadanik lehen hirurak —ekologia, kooperatiba eta bertsolaritzaz—, eta Gabon aurretik izango dira beste bi, baita kanta jaialdi bat ere.

Hilaren 7an, M. Larunbe karlistadei buruz mintzatuko da, gerra hauen sorrera eta arrazoiak agertaraziz.

Hilaren 14an, Gorka Knorr-ek eta "Ortzadar" delakoak kanta emanaldi bat eskainiko dute.

Hilaren 21ean, azkenik, C. Caballerok ikastolen mugimendua aztertuko du, gaur eguneko egoera azalduz.

● "Gure Etxea" deitu elkarteak oharitzen da oharitu, Nafarroak eta Altsasu herriak bereziki, gaur egun bizi duen eranta larriaz, eta herrian nabari den hainbat kezkarik erantzun bat eman nahi lioke, dibulgazio mailako hitzaldi hoik programaturaz.

Euskal Kulturaren Alde deritzan hitzaldi sail hau iaz sortu zen lehenbizikoz, eta jarraipenik izan lezan nahi lukete antolatzaileek.

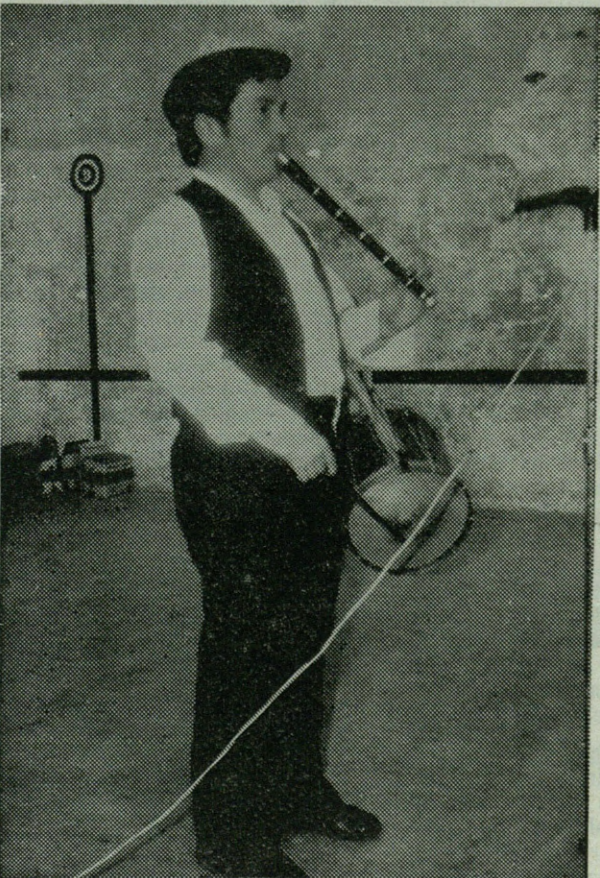
urolaldeko bigarren saiakerak

Irakurleak dakikeenez, Gabon aurretik eratzeke ziren Azpeitian Urolaldeko Bigarren Saiakerak. Hala ere, azken batez ez dira abenduan eratuko, urtarilean baizik, Errege ondoko astean hain zuzen.

Joan zen astean jakinarazi bezala, abenduaren 9tik 25era arteko bi asteren barruan, eratzeke da Azpeitian bertan Mendizaleen Hamabostaldia, eta urtez urte egun hoitan eratu ohi denez gero, saiakerak atzeratzea erabaki dute talde bateko zein beste arduradunek.

Urolaldeko Saiakerak izeneko hitzaldi sailak Urolaldeko Biltzarren ondorioz sortu ziren, arian arian hainbat gai sakon samar aztertu asmoz. Lehen saiakerak Hizkuntzalaritzari buruzkoak izan ziren, eta honako bigarrenak, aldiz, Antropologia delakoa izango dute gai nagusitzat.

Bataz beste programa guztiz erabakia dago oraingoz, eta jakin badakigu bost hitzaldi izango direla guztiz. Hizlariok, Joxemiel Barandiaran, Jesus Altuna, Marzelino Aizpurua, Fermin Leizaola eta Merino jaunak izango dira. Lehen hirurak euskaraz mintzatuko dira, eta erderaz,

Joan Mari Mendizabal

aldiz, azken biak. Hitzaldi sarrera Joxemiel Barandiaran-ek egingo du, eta gailen moldatzea berriz, Jesus Altunaren inguruan burutuko.

Ikusten ahal dugunez, Urolaldeko Saiakera hautako eratzaileek, lanean taldeka ari den jendea hautatzeko jokera du programok aukeratzean, hizkuntzalaritzaz eginko saiakeretan Euskaltzaindia ardatz bezala hartu zuen bezalaxe, antropologiako hautan Aranzadi Taldea hartu bait du kontutan.

Taldeka jorratu behar diren premia badu, bai, Euskal Herriak. Hilabete barru izango dugu Azpeitian, talde hoitako baten fruiturik ugari.

bergarako "maskaradak"

Datorren ostiralean, hilaren 6an, Bergarako Urrats Berriel ekingo diete bergararrek. Giro on eta irrika bizirik ez da Bergara aldean falta, eta lerro hau idazten ari garelarik azken ikutuak burutzen ari.

Guzti honetaz, beren kezka eta asmoez, arduradunok mintzo zaizkigu lehen orrialdean, eta, horrez gainera, programa guztiz zehatza irakurri ahal izango du irakurleak bigarrenean.

Gure aldetik, ordea, ondoko astetan ere izango dugu hartaz idazteko betarik, eta gaurko ez genuke hilaren 8ko Haurren Eguna baino aipatu nahi, eta egun horretan kalerik kale azalduko diren "maskaradak", batez ere.

● Haurrentzat programa aukerako eta bereziki moldatzea ez da, gero, erraz izaten, eta baldin haurra interesatuko duen saio bat burutzea zail bada, are gehiago haurrak berak ere parte hartuko duenen bat asmatzea. Hala ere, zailtasun honetan abiatu nahi izan dute bergararrek, J. L. Zumeta usurbildararen ideia batez baliatuz.

Hitz gutitan, ideia zera da, "buru-handi" batzuk egin, haurrek burua sartzeko hainakoak, ikusle soil ezezik, parte ere har dezaten.

"Buru-handi" hoik egitean, Aranzadi Ikastolako haurrek eginiko irudiak hartu izan dira eredutzat, eta hainbat bergarar gaztek haurren marrazki hoik irudikatzen gau eta egun ihardun dute.

Harako "buru-handiak" itxuratzeko, Zumetak berak azaldu die teknika. Lehendabizi "hezurdura" zumez egin, haur bakoitzak eginiko irudiaren molde eta forma berberetan (paperean marraztua dagoen irudiari forma kubi-koa eman behar, noski). Ger, edozein paperez jantzi, pegatu eta margotu, haurrek aurrez jarritako koloreen arabera.

Dagoeneko berrogeitaka "buru-handi" eginak dira, eta, datorren igandean, beraz, egundainoko jaia izango dute Bergarako haurrek. Bai kalez kale halakorik ikusi ahal izango dutenek, eta, zer esanik ez, "barruan" ibiliko direnek.

Azken batez, "buru-handi" guztiak pilatu eta, plaza erdian sutan erreko ote diren asmoa edo dago.

euskaraz madrilen

Zentzu bihurri samarrez esan ohi dena egia bilakatu zaigu oraingoa, Madrileko berririk Euskal Herri-rik baino oparoago ematen zaigula, alegia. Txarrenean ere, bego, Euskal Herriari berari dagokionean, behintzat. Azaroaren 18an, Euskaltzaindiko Idazlari den Juan San Martin jauna Madrileko Ateneo delakoan "Euskal Olerkiak" mintzatu zen. Segurutzat, Madrilen euskaraz sekulan eman den lehen hitzaldia.

Guzti honetaz San Martinek berakin telefonoz hitze- gin dugu, labur bezain argiro, hango giroaz zerbait jakin asmoz.

- Zer moduz Madril aldean?
- Ondo, oso ondo.
- Zer nolako giroa?
- Uste baino hobea, benetan...
- Hitzaldia "Euskal Olerkiak" izan duk, noski...
- Bai. Lehendabizi, sarrera gisa, zenbait hitz esan diat erdaraz, eman zidaten aukera eskertuz, eta hitzaldiak sortarazten zizkidan burutapenak azalduz. Gero, Ateneoko zuzendariak esan bezala, euskarari buruz baino euskaraz hitzegin beharra aipatu diat, hizkuntzak horretarako baino ez direlakoan.
- Hitzaldia euskaraz, ordea?
- Bai, erabat. Baita ondorengo elkarrizketak ere. Ordu erdi inguruko elkarrizketa, eta taxuzko galderak, gainera.
- Entzuleok euskaldunak, beraz...
- Bai, denak edo gehienak. Hasean beldur nintzuan, halakoetan badakik zer gerta daitekeen eta... Xabier Leteren poema barregarri batzuk irakurri nitian eta... hura bat-bateko algara... tira, lasaitu nintzuan!
- Jende askorik?
- Ehun inguru. Aretoa lauogeiren bat laguntzatzat duk... jendea tente, gainezka beraz.
- Zer adinetakoak?
- Guztitakoak, zahar nahiz gazte, gazteak gehiago agian.
- Hitz batez, arrakastarik bai ote?
- Jendea pozaren pozez atera duk. Zenbait emoziona- tu ere egin duk. Giro ezin hobea, egia esan.
- Zorionak ba, eta elkar ikusi arte.

loiolako herri irratia

Urola, Deba, Leniz, Markina eta Durango eskualdetakoek ondotox dakite Loiola Herri Irratiaren berri, eta, baita, Goierri eta Beterrikoek ere. Izarrazpeko irratia eragina hainbat herri eta hauzotan barreiatzen da, bizkai giputz lurraldeetan.

Gure komunikabideak azkartu beharra bizpahiru al- ditan aipatu izan da oraintsu, eta halakorik kontutan hartzean, irratia ezin beste dugu euskal mugimendu- ren barrena.

Aldizkariek zein irratiek, nork bere tokitxo dute eus- kal albistartzaren alorrean, eta nabari irratiarena batez ere, egunean egungo berriak eman diezazkigukeen eus- kal antolamendurik bakarra bait dugu Euskal Herrian.

Ohizko entzule baino, hainbat ibili beharra izanagatik esperientziak ezagutzen dugu Loiola Herri Irratiak zein ondo betetzen duen informazioarekiko erantzukizuna, eta zein prestu dauden gero haren berri emaileak han- henenka ibiltzeko, albiste bila eta albiste bera sort dai- tekeen tokira tokiratzen, gure hainbat adiarazpenen le- kuko,

Juan San Martin

● Noski, idazleonek kezka nagusienetako bat —nagu- siena agian informazio mailan— jendeak irakurtzen ote duen den bezalaxe, irratigizonek kezka berbera dute en- tzulearengan. Eta, hain zuzen, honetara dator gure gaur- ko aipamen hau, Loiola Irratiak zer nolako harrera duen frogagarri.

Albiste soil soilak da, garrantzi handirik gabekoa. Ber- garan ehiza zakur gazte bat galdu da. Laupabost hila- bete eskas ditu, eta galdu ere hiru alditan galdu da, hamabost egunen barruan.

Lehendabiziko aldian baserritar batek aurkitu zuen, eta zintzo asko Loiolara deitu zuen, berri emanez. On- dorioz, zenbait ordu guti barru, zakurraren ugazaba ba- serrian zen haren bila.

Bigarrenean alderantziz. Honako honetan, ugazabak, bidea ikasita edo, Loiolara deitu zuen, zakurraren berri irratiz eskatuz. Hiru ordu barruan zakurraren berri jakin zuen. Eta berriro ere Loiolara deitu behar, hiru egune- tan emateko zen deia ez zezatela gehiago eman, lehena aski izan bait zen.

Hirugarrenean ere beste horrenbeste. Honako honetan ere ugazabak Loiolara jo zuen, Lurdesera joko bailuen baino seguruago. Berehalaxe etxean harako zakurra.

● Zenbaitentzat alukeria izan daiteke honelako berri kozkor bati honenbeste garrantzi ematea, baina merezi du, ordea, era honetako gauza xeheak guztiz sintomati- koak bait dira, eta uka ezinezko harrera on baten eza- gugarri.

Loiola Irratiak ekipo guztiz serio eta profesional bat lortua du bere inguruan, eta erabat txalogarri ditugu edozein bertsolari saioz zein —esate baterako— arestian Bilboko ferretegi azokaz eman dizkigun berri eta elka- rrizketa jatorrak.

Gure komunikabideak funtziorik betetzen ote duten aztertu beharrean aurkitzen garen errebisio-garai hone- tan, Loiolako Herri Irratiaren arrakasta erabat aipaga- rri zaigu.

Arrakasta, bestalde, ez da zerutik "jaitsi" ohi den zerbait, behetik gora, eguneroko ahalegin isilean lortzen den sari bitxi bat baizik.

amaitzeko hiru baino ez

Irakurle gutik ira- kurtzen ditu "Bole- tín Oficial" direlako agiri hoik. Hala ere, irakurtzen due- nik bada da, bat edo beste, behinik behin.

Hain zuzen, irakurle ezezagun batek azaroaren 11an argitara emandako Gipuzkoako B.O. delakoa bidaltzen digu. Elgoibarko Udaletxeak bi hertzain berri behar ditu, antza, eta hainbat betekizunen artean hona zer dioen:

"Se hace constar que en caso de igualdad de la pun- tuación será preferido el opositor que hable vascuence o conozca algún idioma extranjero así como el que sepa conducir vehículos de motor y posea carnet".

Beraz, itxura denez, txarrenean ere, motorrean ibil- tzen jakitea bezain baliozko da euskaldun izatea. Eus- karak ez ditu, horregatiko, funtzio guztiak galdu!

● Aspaldi honetan nuklear arazoa isildu egin bide da, Gipuzkoan behinik behin. Hainbat gaiztok dienez, isildu baino isiltarazi. Gu ximpleak, ximplegiak, gara eta... sinetsi!

Tartean, Deustuko Euskal Kultur Mintegiak eraturik bost hitzaldi gai honetaz eman berri dira Bilbon. Bat euskaraz, gainera.

● Zenbait aste Donostia aldean, Martutenen alegia, iragan ondoren, berriro ere etxera zaigu Barakaldora gure adiskide on Joan Mari Mendizabal.

Euskaldun berria bera, ez omen zuen aspaldi hone- tan euskaraz hitzegiteko horrenbeste aukera. Beraz, txar- rrenean ere, ez ditu oporraldiok alferrik iragan.

Joan Mari Mendizabal "Bizkai" taldeko sortzaile- riko bat dugu, eta, baita, euskal folklorearen azterlaririk gazteenetako bat ere.

PALESTINOEK ERE BIZI EGIN NAHI!

(1)

1974garren urte honetan, Ekialde Hurbilean ikusten ari garen gerta-
kariek, inoiz bezain garden daga-
kuskigute, arabien lurraldeak kolo-
nikuntzaren ondorio garratzetan bi-
zi direla. Satorrak jotzen duen ze-
laietan zantzu ezin nabarmenagoak
topatzen dira. Bideanabar, imperia-
lismoak, Ekialde Hurbilean utzi di-
tuen aztarnak ere aski ezagunak
dira. Otomanoen Imperio neketsuak,
ingelesak, amerikanoak, fratsesak
eta besteak erantsiriko zama astu-
naz erasanik dago gaurko Ekialde
Hurbila.

Judu eta palestinoen arteko bo-
rrokan ere nazioagindiko imperia-
lismoak, eskuhartzerik franko badu.
Eta arazo hau, ahaztuxea dagoela,
gaurregun ere, esango nuke. Pa-
lestinoen alde mintza gaitzen ba-
koitzean, badirudi juduei bizia uka-
tzen diegula, edo eta Hitlerren tan-
kera, urkamendira nahi ditugula.
Problema ordea, sentipenezkoa, so-
ilki ez da. Ez da aski juduengana
bihozpera agertzeaz. Juduek, guk
ez dugu sekula santan ukatuko,
kondairan zehar zigortuak eta bor-
txatuak izan dira. Juduek, erlijioz
nahiz politika eta arrazakeriaz dis-
kriminatuak maiz askitan! Bai nos-
ki. Hara:

JUDUENGANAKO JAZARPENA

Hemeretzigarren mendearen az-
kenaldian Europako zenbait gerta-
karik, juduen gizarteratzearen bila-
kabea, erabat zapuztu zuen. Ger-
taketa sail bat azalpenduko dugu.

1789an, «Burdinezko Kantziler»
zeritzan Bismarck-ek, Alemaniako
barne-politika zenbait arazo kon-
pontzearen, juduen aurkako era-
soaldi trakets bat burutu zuen. Ale-
manian, nazitarrek baino lehenago
ere, juduek bortxaturik ezagutu di-
tugu beraz! 1881an, Errusiako Zar
zen Alenjandro Hirugarrenak, beste
jazarpen basati bat egitea delibe-
ratu zuen, juduerkidegoetan seku-
lako hilkintzak obratuz. Alenjandro
Hirugarrenak, bere aitaren hiltzaile
juduak judikatu zituen. Judu-erkide-
goak zigortzeko aitzakiak non na-
hitik sortzen dira.

1894ean, Frantziara aldatu behar
dugu. Hemen, nahiz eta hiru urte
lehenago, 1789garrengo iraultzaile-
ek juduei libertatea emanik utzi,
juduek beste diskriminaketa lotsa-
garri bat jasan zuten. Diskrimina-
keta honen aitzaki nagusia, Alfred
Dreyfus, judu jatorriko kapitana za-
tekeen. Ernest Nolte, faxismoari bu-
ruz hain lan mardulak idatzi dituen

kondairalariak dioenez, «Affaire
Dreyfus» honekin hasten da «Ac-
tion Française-ren» historia.

Juduei, horretara, finkaturik dau-
den toki bakoitzean, aberriaren «kal-
tegiele» eta eskuindarrek sumaturi-
ko madarikazio guztiak zamatuko
zaizkie. Teoria honi, Maurras-en
«Action Française» hasera eman
bazion ere, Hitlerren nazionalsozia-
lismoak giharretu eta goren gailu-
rerraino jasoko zuen, non, zioen,
germaniarren arraza kutsa ez zedin
judu «diruzale» usteldu haiek erre
egin behar zirela.

1930 aldiko Europan, diogun ale-
maniarren Europan, eta demagun
nazionalsozialismoaren teoria-garai-
tzapenetan, judu-erkidegoak gupida-
rik gabe barreiatuak izan ziren. Hi-
tler, 1920an «Alemanen Langile Al-
derdian» sarturik zegoen. Urte ho-
nen Otsailean, partiduak 25 pundu-
ko egitarau bat aurkeztu zuen. Egi-
taraua Elkar-lanean egin zuten, bai-
na Hitlerrek itzal handia ukan zuen.
Programa hau, Nolteren liburu mar-
dulak dioenez, Hitlerrek argitaratu
zuen lehenetariko agiritzat jo de-
zakegu. Harako programaren lauga-
rren punduak, argi eta garbi dasai-
gu, gizarite-eskubidea germanoei ba-
karrik dagokiela, juduek, ez dudu-
katela haren gerizarik! Anarteraino,
Hitler Hirugarren Reich-eko Führer
izatera heltzeke. Ondotik juduen
patu negargarriaz, mundua ikaratu-
ko zen. Okerrena, Hitler errudun
soil eta bakartitzat hartzea litzate-
ke. 1920an juduen birrintzea, aski
garbi proposatu zuen. Halabaina,
1932an, Apirileko bozketa nagusian,
hamahiru milioitik gora Hitlerren al-
de bozkatu zen.

PALESTINAREN SUNTSIKETA

Juduek bazter guzietan problema
asko sortzen ziharduten. Aterabide
bat eskatzen zuten eta eman be-
har zitzaion. Aterabide honek, jaki-
na, inolaz ez bestela, kolonizatzaile-
en buruetatik jaulki behar zuen.
1917an, «Foreign Office-ko» idaz-
kari zen Balfour, Palestinan Judu-
-Nazio bat eraikitzearen alde min-
tzatu zen. Bretainia Nagusia, Balfou-
rren mihiz mintzo zen. Juduek, bi-
lakabide guztietan, ingelesak zituz-
ten zutabe. 1937an, Bretainia Nagu-
siak, orduko Nazioen Bazkunari (ar-
tean ONUrik ez) beste proposamen
bat zuzendu zion. «PEEL» zeritzan
batzordeak, Palestinaren egoera az-
terturik, txosten bat idatzi zuen. Ha-
rako txosten hartan, Palestina bi-
zatitan, opil bat bailitzan, banatzea

aholkatzen zuen. Haitzur lanerako
egokiturik zeuden lurraldeetarik
% 60, juduen menpe geldituko zi-
ren, hala zioen txostenak, eta % 40
besterik ez Palestinako arabeen-
tzat. Bestalde, txostenak, eremurik
traketsenak eta antzuenak palesti-
noei mugatzen zizkien.

«PEEL-Txostena» ez zen mamitu.
Arabeek eta Nazioen Bazkunak ar-
buaturik gelditu zen. Baina «PEEL-
Txostenak» garai hartako imperia-
lismoari, abiaburu bat zemakion.
Hots: Palestinaren zatitzea. Ideia
hura, indar hartzen zihoan. Juduek,
ingeles eta amerikanoengan babes-
ten ziren eta sionismoa sutzen go-
tor. 1943an, Palestinako siontzale-
en Erakundeak, F.D. Roosevelt-i, hi-
ru pundutan oinarrituriko eske bat
egin zion. Honatx eske hura:

A) Palestina eta Transjordanian
bere altzoan dituen Judu-Erresuma
libre bat.

B) Palestinako arabiar guztiak,
birtzaz Irak-era aldatu.

D) Ekialde Hurbil guztian, haz-
kudearen eta ekonomiaren arda-
tzak gure eskutan egon beharko
dute.

1947garrengo Azaroaren 29an,
ONU-ko Batzar Nagusiak, Palestinan
zatitzea ofizialki erabaki zuen.
Errusoak eta amerikanoak zatiketa-
ren alde bozkatu ziren, eta Breta-
ña Nagusiak ez zuen parterik har-
tu. ONUko erabaki hark, juduek Pa-
lestinaren % 55 bereganatzera zi-
legiztatzen zituen. Palestinako % 66
biztanle arabeak ziren.

Errusiak, juduen alde bozkatu
zuen. Aspalididnik, Zaren garaita-
tik noski, berekin duen arazo bat
konpondu nahirik. Sobietarren gi-
zartean, juduak ez dira oro gizar-
teratu eta noiznahi beren hase-
rreak agertzen dituzte. Estatu Ba-
tuak berriz, juduez pixka bat be-
derik, arindutzea nahi zuten. Judu-
-erkidegoak, USAn, sozial eta eko-
nomia arloetan, sobera indartsu zi-
ren eta amerikanoek, orduan be-
zala orain, berak beste nagusirik
ez zuten nahi. Ideia hau, Ford-ek,
berriki aitortu digu. Baina honez
at, Estatu Batuek, beste anitz jo-
muga ere bazuten. «Gerla Hotza-
roko» estratejian, Mediterraneoa
menperatzeko eta Afrikaldean bar-
na muturra sartzeko beharrezko zi-
tzaion Israelen estatu militartu bat.
Ez da bentura hutsa Israel, egun,
guda-tresnarik aurreratuenen jabe
izatea! USAk Ekialde Hurbilean, in-
teres gehiegi daduka: Israel, beha-
rrezko du, eta ez du umezurtz utzi-
ko.

ANATSAN

ALDI DIALEKTIKOA

Petrolioaren garestitzeak inflazioaren gaitza gaitzatu egin du, ez sor-
tu. Lehenagotik zetorren Mendebaldeko ekonomiaren inflazioa eta lana-
ren eskasia. Krisisaldi gogorra nagusitu zaio Kapitalismoari urte mordo
batetarako. Hogei urtetan —gera ondoan— hazkundera biziki pizkorra izan
da, baina orain, beste urte pilla batetan, produzioa, lana eta bizimaila
arras geldiago handituko omen dira.

Zerk erakarri du, bada, gaurregun krisi hau? Hamaika esplikabide
eskaintzen zaigu paperetan. Norberaren pentsakerak eta ideologiak mar-
katzen digu, gehienetan, zein esplikabide «zientifiko» aukeratu eta eman
behar dugun. Ernest Mandel, troskysta ezagunaren artikulua irakurri be-
rria dut. Eta berak ematen duen esplikabidea, funtsean, hau da: zen-
bait industrial, hots, berebillarenak, etxagintzarenak, elektrodomestikoaren-
ak eta elektronikarenak, neurritz gaineke inbersioak egin ditu azken ur-
teotan. Industria hauek izan dira, oraintxe bukatu den, «boom luzearen»
eragileak. Produzioarekin batera, demandak gora egin duen bizkitartean,
hazkundera pizkor etorri da. Baina, azkenik, martxa bizi horretan inflazioa
sortu da. Denandak potx egin du eta industriak zerarekin aurkitu dira,
alegia, egin dituzten inbersio eskergak direla medio, produzitu ahal duten
guzia ezin dutela saldu.

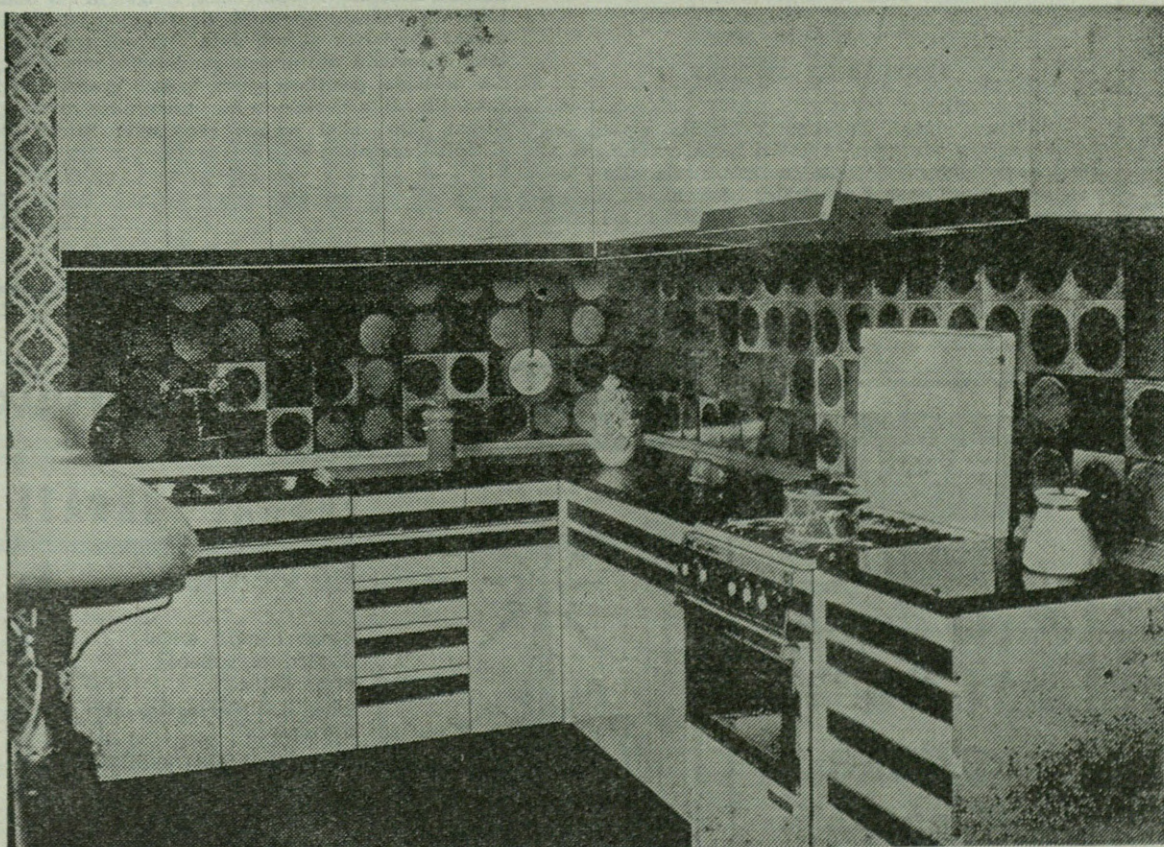
Hara esplikabidearen azalpena ahalik sinpleenik emana. Halere. Man-
delek esango dizu oraingo krisi hau «lege» historiko baten fenomeno
baño ez dela. Ez naiz ni hemen «lege» horren azalpena egiten hasiko.
Bakarrik esango dut marxista ez diren beste zenbait ekonomistak ere
esplikabide txit antzekoa eman dutela krisi honi buruz.

Areago esango nuke. Kapitalismoak, krisisaldi hau garaituko badu, pro-
duzio-egituraren eraberritze sakona egin beharra daduka. Honetan ere
batera datoz, analisis maillan, iraultzaileak eta iraultzaile ez direnak. Ze
aldakuntza da produzioaren egituretan egin behar dena?

Kapitalen mugimendua aldatu egin beharko da krisia garaitzeko. Go-
rago esan dugun legez, aipatu ditugun industria horiek beregana eraka-
rri dute Mendebaldeko kapital berriaren parterik handiena. Orain, ordea,
kapitalka beste sektore batzuetara zuzendu eta eraman beharra dago,
esaterako, energiara, paperera, eta abar. Kapitalen tokiz-aldatze hau ika-
ragarria agertzen da. Kapitalismoak lehenago ere izan ditu honelako kri-
sisaldiak eta kapitalak tokiz-aldatu beharrek ere bai, noski. Baiña, lehe-
nago, munduko lehen gerra handiaren aurretik, adibidez, bazuen kapita-
lismoak mekanismo gogor bat krisiak garaitzeko. Lan-indarraren merka-
tua zen mekanismoa. Langillariak ez zuen duela hirurogeita hamar urte,
gaurregun duen boterea. Krisiak, orduan, laneza handia sortzen zuen.
Eta ekonomiaren bizitza egoera triste horretan zegoen aldian, kapitalen
tokiz (industriaz) aldatzea erabaki, antolatu eta burutu egiten zen. Bis-
tan dago, produzioaren egitura eraberritzeak prezio ikaragarria eskatzen
zuela: laneza eta, aldi luzean, miseria.

Gaurregun kapitalismoak ez daduka mekanismo horretaz, lehen adina,
beliatzerik. Sindikalismoak, beste erakunde eta indarra du berekin. Beraz,
sindikatoen jokoari adi egon behar gatzazka. Gaurko krisisaren irteera ez
dago, datoak eskuetan harturik, algebrako teorema bat bezala ateratzerik.
Ze joku aterako du langillariak eta sindikalismoak, ekonomiaren krisisaldi
luze honetan. Esan beharrik ez dago, inoiz izan baldin bada, egun dela
errealitate bera dialektikoa. Kontradioak, borrokak, estrategiak eta in-
darrak, bada, egun aterako zaizkigu begien aurrera. Hau dugu aldartea
eta abagunea. Orain ikusiko dugu, hitzezko dialektika zer bilakatzen den
errealitatearen dialektika baitan.

G. ANSOLA

yany

SUKALDEKO MUEBLEAK

EDERRAK BEZAIN EGOKIAK

FELIX ETXABE, S. L.

Urrutizkifia: 891754

ZALDIBIA (Guip.)

ESKUALDEEN GAURKO GARRANTZIA

KONDAIRAN ZEHAR

Hainbat eztabaida eta iritzi desberdin sortarazi dituen hitza dugu eskualde edo rejio hau. Hemeretzigarren gizaldiko idazleak, nork bere gustoko ideiei egokien zetorkien erara ulertzen saiatu ziren.

Erdiruntzko interesen gordetzaleek, hainbat urtetan lortutako batasunaren aurka dagoen geografiko eta kultural bereiztasun batzuen agerpen bat dela diote eskualdea; baztertu eta ahantz arazi beharreko iritzi bat hain zuzen.

Eskualde-zaleentzat berriz, estatu elkartu batzuen benetako zati elkarbide bat litzateke eskualdea. Estatu-ndar sendo bat ez edukiarren bere buruaren jabetasuna izango luke. Horri esker, eta politiko askatasun zabal bat ezagutuz gero, bere eskubideak nahiko gordeak litzatekeela zioten pentsalari hauek.

Begien bistan dago zenbait Estatu bateratzaleek ez duela inoiz horrelako iritzirik onartuko. Eta ez onartzea bat litzateke, lege hauste bat dela aitortzeko ez dute merezimendu handiegirik egin behar izaten.

GAURKO EGOERA

Estatu erdiratu eta batu hori azken arnasak ematen ari dela aitortzen, bat datoz egungo zenbait idazle eta politiko ospetsu.

Servan Schreiber-ek dioten bezala, eskualdea modan dago. Estatu eta eskualdeen artean dagoen eztabaida eta kontradikzioa zuzentzeko bidea hemendik datorkeela itxaropena dago zenbaiten buruetan.

Gizarte-ekonomiko kezkaz kutsatua ageri zaigu arazoa gaur. Eskualdeen arteko desberdintasunaren eta krisiaren dauden eskualdeen irtenbide bezala erabili nahi da gai hau.

Baina alderdi honek, kondaira eta mintzainak datozen kultural eta politiko eskakizunak ez dauzka zertan bazterturik.

Beraz, ekonomia, politika, administrazio, kultural, hizkuntza eta kondairazko mila arazo nahasten dira eskualde arazo honetan.

GAURKO TESIAK

Aurreko gizaldian bezala, bi tesi aurki genitzake gai honetaz: Eskualde-zaleena eta Estatu-zaleena.

Lehenengoek diotenez gaurko hirigintza eta ekonomi aurrerapena, kondairazko gaurko eskakizun batzuk besterik ez dira. Eta Estatu erdiratzailearen kontradikzioak gailentzeko irtenbide bakarra eskualdeen askatasuna izango da.

Bigarrenak, gaurko Administrazio araketak, aurrerapen-politika bati ez diola erantzuten jabetu dira. Eta eskualdeen etsai pururakutua zen Estadua bapatean eskualde hauen alde bihurtu da. Baina zatiketa hauen bidez, bere helburuak aseztea besterik ez du pentsatzen.

Esan beharrik ere ez dago eskualde-zaleen tesiak askoz hobekiago erantzuten diola eskualde gertakariari. Baina bigarrenaren ere, lurralde eta zerbitzuen eraketan benetako eskualdeari lotuko balitz, ez litzateke bapatean baztertzekoa izango, baina hau horrela gerta daitekeela pentsatzea amets huts bat besterik ez litzateke.

Eskualderatzea hain zuzen ere zera baita: Estadua eskualdeen etsai ez dela sinestartzea eta hori dela

bide, berak nahi duen eran antolatzea inungo indar eta jabetasunik onartu gabe.

ESKUALDEAREN OSAGIAK

Bertoldi-k dioten bezala, eskualdean bi osagai edo elementu aurki daitezke: funtsezkoak eta egitura edo formazkoak.

Herriak, lurak, kondairak, hizkuntza batez osaturiko kulturak eta lurraldeko ekonomia berezi batek osatuko ditu funtsezko elementu horiek. Osagai guzti hauk eskualde batean aurkitzen baditugu, bestez berezten den eskualde baten aurrean gaudela esan beharrik ere ez dago.

Baina osagai guzti hauk edukiarren, legeen aurrean administrazio izatasun berezi bat bezala onartu gabe egon ohi da sarritan. Horregatik onartze hau benetako izan dadin lege batez zehazki ezagutua beharko du izan, eta lege honek benetako askatasun eta sakabanatze bati erantzun dion administrazio erakunde bat ezarri beharko du.

ESKUALDEAREN HELBURUAK

A.—Politiko eta sozio-ekonomiko gertakizunak direla bide, ahaztu eta askotan zapalduta aurkitzen diren kultur balio berezi guztiak zaindu eta indartu beharko ditu.

B.—Eskualdearen industriatze egoki bat bilatzen saiatuko da. Demokrazi giroz eginko sozio-ekonomiko aurrerapen bateruntz joko duen eraketa bat sortzen ahalginduko da. Jendearen joanetorria zuzentzea eta inbentario politika egoki bat aurkitzea ere kontuan eduki beharreko helburuak izango dira.

C.—Eskualdeko hirigintza antolatu beharko da. Herri eta hirien arteko bideketak eta har-emanak finkatu.

D.—Eskualdeak zenbait ekintza eratu eta gidatuko ditu:

- 1.—Erruki-erakunde, Giza-Laguntza, Giza-Seguridadea.
- 2.—Maila guztietako kultur ekintzak.
- 3.—Harremanetarako bideak eta Transporteak.
- 4.—Osasun bide eta Osasun-erakundeak.
- 5.—Nekazari eta ganaderitza, Industria, Sal-erosketa eta Zerbitzuak eratu.
- 6.—Bizi-tokiak.
- 7.—Artearen zaintzea.
- 8.—Inguru-giroa eta natura babestea.

—oOo—

E.—Hirigintzan herritar guztiek askatasunez parte hartu ahal izango duten erakunde batzuk sortu. Eguneroko arazo biziaren harreman heratuan sartzeak, berehala piztarazten baitu benetako politiko sena.

F.—Hori guztia, herri eta herrialdeen arteko harremanetatik aldentuaz ezezik, egunetik egunera hertutuz eta sakontzen saiatuaz.

ONDORIOA

Guzti hau lortzeko, zenbait erakunde baztertu beharko dugu eta beste zenbait berri sortu. Horretarako denborari bere lekua eman beharko zaio, baina batikbat gure mentalitatea behar hauek eskatzen duten erara aldatu beharko dugu.

Antton Iburguren

IPAR EUSKAL HERRIKO BERRIAK

1

EUSKARA IDATZIAREN BATASUN BEHARRA

“Euskararen batasuna egin gabe daukagu oraindik, guztiok egitekoa da”. Hitz multzo hau Larresorok, aurren, argitaratu duen liburuaren hasieratik hartua dago. Badakizue zein liburuaz ari naizen: “Euskara batua zertan den”, liburuaz, hain zuzen.

Euskaltzaindia aspaldi egin genuen. Berrogei eta hamar urte baino gehiago da euskara zaintzeko sortua izan zela erakunde hau. Baina, herriok bakarrik gara euskara idatziaren batasun bidean abiatu. Zerk justifikatzen dezake tarte tamalgarri hori? Anitz arrazoi dateke, bai, noski. Guk hauetariko bat aipatuko dugu, gure ustez ttipiena ez dena. Euskaltzaindiak erabakiak gehiago eta lehenago ez hartzean dago epe ikaragarri honen esplizione nagusia. Bada garaia, edo hobeki esanda, bazen garaia Euskaltzaindia erabakiak hartzen hasteko, eta horik, herri guztian zabaltzen arduratzeko. Bestela, zertarako da Euskaltzaindia? Euskaltzaindia euskararen arduratzaile bakarra ez dela diote batzuek? Idazleek ere, beste inork ez bezala, parte hartu behar dute euskara idatziaren batasuna lortzeko. Baina, bakoitzari berea eskatzea ez da, bati gehiago eta besteari ezer ez eskatzea.

Ipar Euskal Herrian kezka haundia da idazleen artean, euskara idatziaren batasuna dela-eta. Nola iparrerekoek hala hegokook denok dugu anitz neke geure euskalkiei dagozkien zenbait hitz, joskera eta abarri uko egiteko eta Euskaltzaindiak hobetsitakoei amor emateko.

Halere, gaur egun, Eskal Herri zabalean, Euskara Idatziaren Batasunaz lan asko egiten ari da. Mementu honetan gauza bat bada, bereziki txalotu behar duguna, host, hiztegiaren batasuna. Iparraldean Zabal aldiakaria dugu burruka honen gidari haundiena. Besterik ere bada, ordea, gauza honetaz haraturik. Adibidez, L'echo du Sud-ouest egunkarian, frantsesez emana, larunbatetan bigarren orrialdean euskaraz berriak agertzen dira. Berri hauk Gexan Lantziri euskal idazle iaioak idazten ditu. Bestalde, idazle gazte hau euskara idatziaren batasunak eskatzen duen izen zerrenda egiten hasia da. Horrentzat euskaldun guztion izenean eskerrik beroenak.

Abenduaren zazpian, eta Baionako euskal Museoa, Euskal Herriko zenbait kazetari biltzekotan dira euskara idatziaren egungo batasun urratsak aztertzeak asmoz. Geure aupada bizkorrena eman nahi diegu hauei.

2

MUGAZ GAINETIK EKONOMIAZKO BILKURA

Hil honen hirugarren astean Biarritzko kasinoan bildu ziren mugaz bi aldetariko ekonomilari batzuk.

Bilkura ez zen ofiziala eta bere izatekoa hauxe izan zen: gaurregun energiaren krisisa medio zela mugaz bi aldetariko arazoetaz hitzegitea. Nafarroak eta Baionak elkarren artean harremanak ugaltzea komeniko litzatekeela esan zen; langileen trukatzear: beren arteko sal-erosiak xamurtzeko mugako eragozpenak aizeratzeaz eta abar.

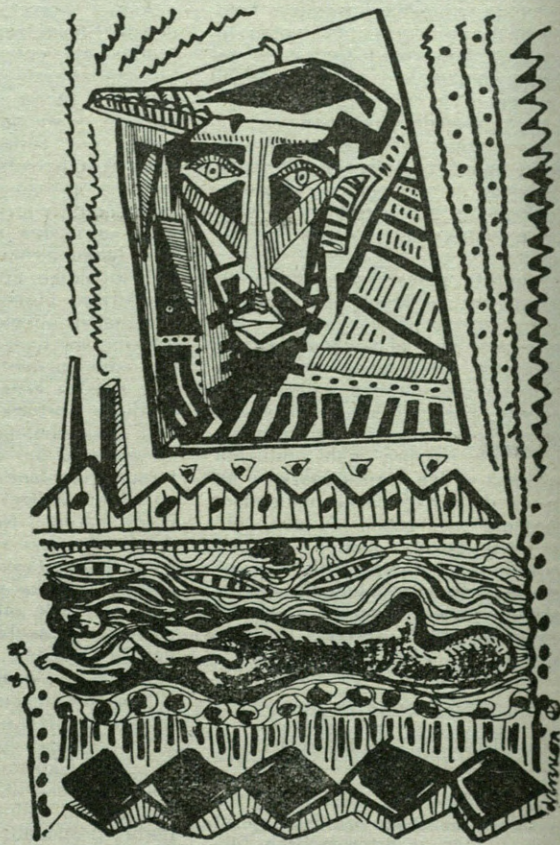
Bilduriko gehienak gipuzkoarrak eta bizkaitarrak ziren, ipar aldekoak guttiago izanik.

Mugaren trabak haustea eta, gutxienez, xamurtzea nahi dituzte ekonomilariak. Zer neurritan pentsatu ote dute herriaren aurkako diren mugak oro aldatu eta, ahalik hautsi, egin behar direla?

3

ABESLARIEN ATARIAN

Hil honen 14ean Zabal-en kantaldia ospatu zen Baionako Vox zinemaren. Abeslari asko eta mugaz bi aldetakoak bildurik jendetaldia ikaragarria etorri zen entzutera. Gure euskal abeslariak esker hango eta hemengo euskaldunen harremanak ugaltzen ari dira.

Eta kulturaren eginkizunetarikoa bat ez alda herri bizi-tza birberritzea eta aberastea? Bestalde, ordea, halako gazte pilarentzako, lekua ttipi bilakatu zen. Leku haundia asko kostatzen zaizkigu; gure herrietako nagusiek, hemen biltokiak ez dituzte nola nahi eskaintzen. Lotsa pixka bat falta zaiela esan behar da!

Hil honen 22an eta 23an, Bordelen, Frantzia Erresumako herrialdeetarik abeslari ugari eta onak bildu ziren. Euskaldunen izenean gure abeslari hauk abestu dute: Manex Pagolak eta Maite Idirinek. Britainako eta Occitaniako abeslariak ere abestu dute. Eta gaur egun, nola Frantzia hala mundu guztian oso ezaguna den Colette Magny-k erakusketa harrigarri bat antolatu zuen: erakusketa hau emakumezkoekin bakarrik osatua izan zen. Beste ezaugarri bat ere izan du Bordelako herrialdeetarik abeslarien bilkurak, hots, teatro-etxean ezezik kaleetako restaurante eta abarretan ere abesten jardun zirela. Denok gogoratuko ditugu Avignon-go urian urtero ospatzen diren teatro festibalak. Bordelako abestiaren festibal hau ere gisa horretakoa izan da, neurri batetan behintzat: jendeak abeslariak karrikan eduki ditu. Festibal hau antolatzeke Bordelako Udaletxeak ere parte hartu omen du. Zorionak abeslariak eta eratzalei.

Azkenik, esan dezagun, hil honen 21tik 25arte, egunero, Britainako abeslari talde batek, TRI YANN izenekoak, Baionan, Hazparrenen, Baigorri eta Donibane Lohizunen abestu duela. Festibal hauen lehen partean euskal abeslariak abestu dute. Aurrera ere gisa honetako harreman kulturalak jarraituko omen dira, baldin oraingoa positiboa gerta badadi eratzaleen iritzirako. Eta, hau horrela balitz, bretoindar abeslari handienak ikusi ahal izanen genituzke: Stivell, Serrat, Kirjuel eta abar.

URZOLA

FAGOR

edaria
epela dagola?
FAGOR 'ek
oztuko
du bereala

Donosti-Aurrerki-Kutxa

EUSKAL IRRATI SAIOAK

Banen baneko azikal
Ongarri ta abonoak
Beier Zuloak
Erosi edo berritzeko diru aurreratzea
Baserri, lur-tresnak ta abar
Torelavega'ko Perla Joan etorriak
Baserriaren alde

ATE OPARIAK

GAI TA IRUDI POLITENAK

Victor Pradera, 2
(Esquina Zubieta)

DONOSTI

HIRU JAIALDI

"INTXIXU" TALDEA URNIETAN

Gure aldizkari honen orrialdeetan Olatzongo INTXIXU antzerki taldearen berri emanak gara bizpahiru aldiz. Eugenio Arozenaren zuzendaritzapean dihardun talde horrek arreta merezi duela uste dugu; hala ere, eta gure lankide X. Letek lehengo batean idazten zuen bezala, jendeak askotan ez dio antzerkiari behar hainbesteko arretarik jartzen. Egia da, bai, erataileen aldetik antzerkiari, zoritxarrez, ez zaiola sarritan behar duen bezainbateko propaganda egiten. Asko eta askotan, antzerkia beste emanaldi askoren artean erdi galdarik geratu ohi da...

Hala ere, INTXIXU taldea, ORRIA 778 izeneko bere obra berriarekin, nekatu gabe jo eta ke Euskal Herri osoan zehar hor ari zaigu. Datorren abenduaren zazpian, eta besteak beste, Urnietan beren lana eskeintzekotan dira, jakin dugunez. Urnietan antzerki-zale guztientzat toki egokia da; asfaltetik egon da han antzerkiarenganako afizioa, bertako "Egi-Billa" taldeak orain ere erakusten duen bezala. Gainera, Urnietan inguruko beste herri garrantzitsu askotatik hurbil dago, eta inguru haietako jendeak aukera ederra izango du, datorren abenduaren zazpian, larunbatez, Urnietara INTXIXU taldea ikustera joateko.

Emanaldi gaueko hamarretan eta Eliz-Ondo deitzen den aretoan izango da.

BERTSO ZAHAR ETA BERRIAK ANORGAN

Añorgatik ere han prestatuko den jaialdi baten berria jaso dugu. Betidanik izan da Añorga bertsozaleen leku, eta azken urte hauetan bertan antolatzen diren bertso jaialdiak zaletasun horren muestira ederra izan litezke.

Oraingo hontan, eta abenduaren zortzian, igande eguerdiz, Antton Valverde, Julen Lekuona eta Xabier Lete harantz eramatekotan dira. Hiru kantari hauek prestatutako bertso zahar eta berrien bildumak irakurleak hontaz gero zerbait belno gehiago badaki, askotan aipatua izan baita.

Xenpelar, Txirrita, Bilintx, Pello Mari Otaño, Juan Kruz Zapirain eta beste bertsolari zahar askoren bertsoak kantatuz emanaz, Gipuzkoa osoan zehar ibiliak dira, bai eta Nafarroako zenbait herririka eta Iruñean bertan ere. Bertsolari zaharren bertsoen artean, gaurko zenbaitenak ere sartzen dituzte; eta horrela, emanaldi berezi bat osatzen.

Añorgako gazteek ere gure hiru kantariok harantz biltzea nahi izan dute. Donostia inguruan emango duten azkenetako saioa izango da hau, eta oraindik entzun ez dutenok aukera ederra izango dute orain.

Añorgan beraz, abenduaren zortzian, igande eguerdiz, Valverde, Lekuona eta Letek beren bertso zahar eta berrien bilduma eskeiniko dute. Zahar eta gazteentzat pentsa-gai eta festa.

LASARTEKO IKASTOLAK GALARRETAN JAIALDIA

Lasarteko Ikastolak, datorren abenduaren 14erako, larunbaterako, Galarreta pelota lekuan, dantzaz, bertsoz eta kantaz osaturiko jaialdi bat prestatu du.

Ikastola asko dira horrelako jaialdien antolatzaile lerratzen direnak; horrek bere akatsak baditu, baina alde onak ere bai. Akatsak, rutina bati doazkionak dira, zenbait aldiz jaialdi eta gainerakoak ikuskariaren zentzu artistikoari gehiegi begiratu gabe antolatzen baitira. Alde onak, berriz, antolatzaileen nortasun eta esan-nahiari doazkionak dira; gure ikastolek bai baitute halako nortasun berezi bat, eta horren inguruko emanaldi eta eginkizunek ere aide hori hartzen dute.

Oraingo hontan, eta behin eta berriz Galarretara bilduz, Lasarteko Ikastolak honako programa hau prestatu du:

Bertsolari: LIZASO, LAZKANO, LOPATEGI eta XALBADOR.
Kantari: BENITO LERTXUNDI, GORRA KNOR, LURDES IRIONDO eta XABIER LETE.

Dantzari: Lasarteko Ikastolako haur berak.

Galarreta toki ederra izanik, baina bere akatsak ere badituenez gero, jendea hontaz ohartzea komeniko litzateke: ahalik eta isiltasunik haundiena gordetzea komenigarri ezik ia beharrezko da. Tabernara joan nahi duenak, hasieran, tartean eta bukaeran bere bixita egin dezala, eta ez jaialdia ari den bitartean.

Programa bera ere luze xamarra izango denez gero, haren ikustera eta entzutea bilduko den jendea ahalik eta puntualidade haundiena eskatuko genioke, jaialdia izendaturiko orduan xuxen has dedin, eta arretadun jendeak gibelauindien atzerakizuna paga beharrik izan ez dezan.

Ohar hoiek kontuan hartuz, jaialdi eder eta neurtu bat atera litekeelakoan gaude. Ea horrelaxe gertatzen den.

URUMEA

JOSE ZINKUNEGIREN

OPTIKA DONOSTIAN

URTEETAN LANEAN OHITUA

Hernani, 4

DONOSTIA

ERLOJU ETA BITXITEGIA

Edoardo Choquetia

Geteria, 10 Urrutizkifia 417751 Etxekoa: 422700 - DONOSTIA

ARTE

ARTE KRONIKA

Arrazoi batengatik nahiz beste-
rengatik gure ohiko sail honetan
aipatu ez arren, euskal artearen alor-
rean gauza garrantzitsurik gertatu
da azken hilabete honetan. Labur
eta nahasian bederen, aipa eta ko-
menta ditzagun.

HONDARRABIA

Euskal Herriko xokorik polittene-
tariko bat ezezik, aurtengo udan,
kultur agerpen zenbaiten toki izan
da. Udatiar multzoak, Donostiaren
arte arazoetarako epelkeriak eta
arte-baloreen gorakadak bederatzi
arte-areto eta zenbait agerketa sor-
terazi ditu arrantzaile herri horretan.
Halajaiña! Txantxangorri, Me-
dievo, Kerizpe, Penélope, Parador
Nacional eta beste zenbait dene-
tarik, noski, agertu digute. Erdipur-
diko obra askoren artean, egiazko
kalitatezko obrak ikusi ahal izan di-
tugu. Gaspar Montes Iturrioz, Sis-
tiaga, Ameztoy, Otelza, Benjamin
Palencia eta horrelakoak.

Eta ikuspen hau amaitzeko, Pa-
rrukiako Museoak bere ateak ireki
zituen, Jabier Sagarazuk eta Jose
Luis Arbelaizek lan eginik, erlijio-
so-artistiko obrak herriari erakuste-
arren. Gertakizun hau dela eta, Ma-
ria Asuncion Arrazolak monogra-
phia bat argitara digu, Donostiako
Aurrezki Kutxak lagundurik: «Fuen-
terrabla, breve historia de una ciu-
dad». Oso zientifikoki eta gusto
ederrez egindako lana duzu obra
hau.

Asko egin da aurtengo udan Etxe-
nagusaren aberrian, baina egin dai-
teke gehiago ere, baldin indarrak
eta aburuak elkar badaitez. Gure
txalorik beroenak hondarrabiarrei.

LUIS ALVAREZ

Donostian oso ezaguna eta «La
casa del artista»-ren jabe den Luis
Alvarezek gure artean erakusketa
bat egin berri du. Martienaren ikas-
le eta 36 aurreko euskal pinturan
errotua, pintore hauxe dugu pintu-
ra mota honetan agerpenik argiene-
tariko bat, Montes Iribarren, Eren-
txun eta Bienabe Artia-rekin bate-
ra. Maite du paisajea eta birsortu
egiten du bere oihalean, postin-
presionismo libre eta oso berea
duen barnean. Bere landa eta hon-
dartzetako argiaz oso axolatua de-
larik, «Bidasoako Eskolan» sar ge-
nezake. Oso ongi taxutua duzu
«Puntua de Ulfa», lehendik Rego-
yos-ek, Sorrollak, Martienaren eta
Bizkarrondok ere eginga dutelarik;
erakusketa horretako katalogoan
agertzen da azken obra hau eta,
horrela, gizon isil eta gutik bezala
bere lana maite duen gizon langile
honen neurria ematen digu.

BALENZIAGAREN 80 SOINEKO

bildu zen laz New York-eko Metro-
politan aretoan eta Madrideko Pa-
lacio de Bibliotecas y Museos de-
lakoan; bilduma hauxe izango da
oraingo janzkeren lehen museo-arti-
tiboko multzoa, eta han ikus dai-
tezke eta azter garai honetako janz-
tzi eta ehunak. Bestalde, badira ar-
gitaragabeko 300 diapositiva, Geta-
rian jalo zen euskaldun ospetsu ho-
ni buruz liburu biographia bat egi-
teko. Soinekoak museo baten zain
daude, bada, eta argazkiak liburu
baten zain.

Mundu guztiko modan Balenzia-
gak izan zuen eragina argiago ikus
dadin, esan dezagun 1964ean «mi-
ni» delakoa egin zuela eta 1965ean
Courreges-ek zabaldu zuela; gero,
1966 eta 1967an Mary Quant-ek mo-
tzagotuko zuen.

BALENZIAGA:
Vestido de cocktail. 1968.
Bellerive Museum de Zurich.

GURE HERRIKO EMAKUMEAK EZ DAUDE LO

Halaxe ikuserazi zigun «Gipuz-
koako Pintorak. 74» delako erakus-
ketak aurtengo udan. Batz beste-
ko maila, aurreko erakusketetan
baino hobea izan zen eta San Tel-
mo komentu-museo horretan eskai-
ni ziztaigunak argi adierazi digu,
emakumea ez dela gizasemea bal-
no gutiago, baizik gizasemeok gu-
titi dugula kondairan barrena.

Gai eta hizkera aurrerakoiak eta
ez hain aurrerakoiak agertu ziren
komentu zahararren hormetan.
Itxaron dezagun eta bitartean aipa
ditzagun Carmen Diez, Amaya Es-
tornés, Irene Laffite, Marta Larra-
ñaga eta Remedios Santamaria.

TXOPITEA

Eibarko pintore eta idazle gazte
bat dugu; gure herriarentzat inte-

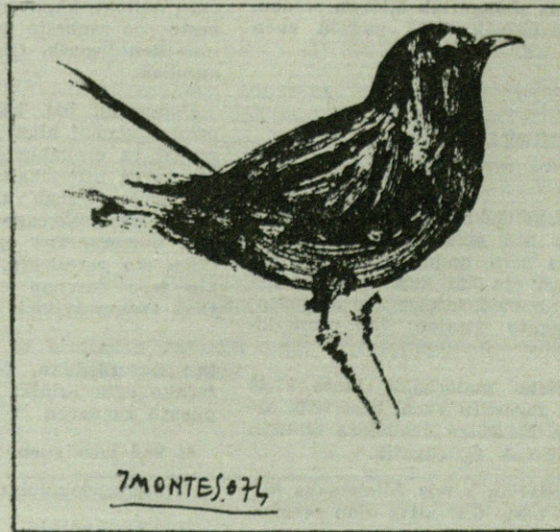
resgarri iruditzen zait nola haren
nortasuna hala haren obra. Duela
zenbait denbora haren estudioan
ikusi ahal ukan nuen haren obra
sail bat; orain Palma de Mallorcan
erakutsi dira «Gauzak» izenpean.
Gaur ohiturazko den «azti-erralis-
mo» baten barruan, haren pinturak
gure egoera sozio-politiko-estetikoan
erroturik daude. Biziki gomendatzen
dizkiet, bada, bai erosleei bai ira-
kurleei. Beste hurrengo kronika ba-
tetan mintzatuko gara hartaz.

ARTEA ETA ERREALITEA

Izenburu honen pean izan dira,
Donostian, nazioarteko arte elka-
rrizketak. Europa guztitik eta Fran-
tziatik batipat etorri pertsonaiak el-
kartu ziren hiru egunez problema-
tika zail bati aurre emanaz; proble-
matika hori batzuetan atakatu egin
zuten gogorki eta sakontasun han-
dirik gabe, eta beste batzuetan
konprenitu nahi izan zuten postu-
lado traszendental batzuetatik abia-
turik.

Ez noa hizlarien malla eztabalda-
tzera (oso ezagunak bait ditugu
haien eritzi eta bizitzak bertako
prensa agertu ziren artikuluen bi-
dez); baina hain urrun joan gabe
ere Peninsulan bertan —Barcelo-
nan, Madriden, Bilbaon nahiz Do-
nostian— pertsonaia ezagunik eta
gure egoerarako interesgarriagorik
aurki zitekeen. Gure gauzek argia
ezezik elkarrizketa ere behar dute
eta hau faltatu zen (haseratik eta
bere ibili guztian). Han izan zire-
nek —ez asko— eta joan ezinik
gelditu garenok ezin dugu gauza as-
ko ulertu eta hango huts asko ez
zen publikoarena izan, atzetik, bas-
tidore artean, dena lardaskatu du-
tenena baizik. Argi eta soilu dugu
lekzioa. Ikasi besterik ez dago, bal-
din denontzat interesgarri eta de-
nok Elkarrizketa horietan parte har-
dezagula nahi bada. Artea bizitzan
agertu behar da, eta, beldur naiz,
oraingo honetan, errealitateak ez
ote duen jakin ere egin han ezer
gertatu zenik. Tamalgarria, galak
eta hango hizlariak merezi bait zu-
ten!

EDORTA KORTADI

JESUS MONTES:
Txantxangorri. Marraskia. 1974.

MITXELENA

ORDULARI ETA BITXITEGIA
Del honi jarraituz bazatoz
zure erlojua KANARIAS b'rtan
belfio merkeago erosiho duzu

Mabdin Arzu, 1

HONDARRABIA

NEKAZARITZA AN ETA EMEN

Jose Alkiza

MERKE SALDU ETA BERRIAK

GARESTI EROSI

Orain dela urte pare bat Madrideko zenbait etxekoandreak, letxuburu mahairako prestatzean, papertxo bat topatu zuten letxuaren ostotartean. Paperak gutxi gora behera au zioen: "Letxuburu au oinbeste pagatu didate, eta zuri, etxekandre, zenbat kobratu dizute baratzelariek".

Nekazariak, egiten duten jeneroa, merke saltzen dutela, uste dute; etxekoandreak, janariak garesti daudelata, keja dira aspaldian; beraz tartekoak irabazten du, bitartekoak ari dira zupatzin eta gizenzen. Bai ote? zeiniek? eta zenbat?

Edozein jenero, egin duenak saltzen duenetik jango duenak erosten duenera, garestitu egiten da; eta bitarteko oien irabaziek kezka eta izpidea franko ematen dute, baiña gauzak garbi jakiten ez da errex, nonbait. Oraingoan, orratik, zerbait ikasi dugu. Nekazarien sindikatuak, "Udako fruta batzuekin jaleak pagatu duenetik zenbat iritxi zaion nekazariari" titulupean ixtudio bat azaldu baitu. Galdezka-galdezka ikasi dute: mertxikak, melokotoiak eta gereziak zenbatean saldu zituen nekazariak, zenbatean maioristak eta zenbatean kilo bakanaka saltzen duen dendariek.

MERTXIKAK

Mertxika behin eldu ezkeror behala usteltzen den fruta da. Ez du balio irauteko. Bildu ezkeror azkar saldu behar da. Nekazariak, saltzeko larri orrekin kilok 5,15 peztan eman zuten. Onenbestez kosta prezioa artu zuten, kastutarako eta lanarena jo ezkeror kittoan ortxe-ortxe.

Nekazariari erosten dion maioristak garbitu, apaindu, kajetan jarri eta Madrilgo dendetaraño karriatu egingo zuten, eta... 11,17 peza kiloko kargatu.

Madrilgo dendariak, kilobanaka etxekoandreaki saltzerakoan, beste 8,83 kargatuta eman zuten kiloko.

Beraz nekazariak 5,15ean saldua, etxekoandreak 25,15 pagatu zuten azkenean.

MELOKOTOIAK

Melokotoiekin ez du izaten fruta zaleak ain presaka ibili beharrik. Elduta gero, ondo irauten du, bai arbolan eta bai kamaran. Ori delata, nonbait, nekazariari obetoxeago pagatu zitzaion: 7,90 peza kiloko.

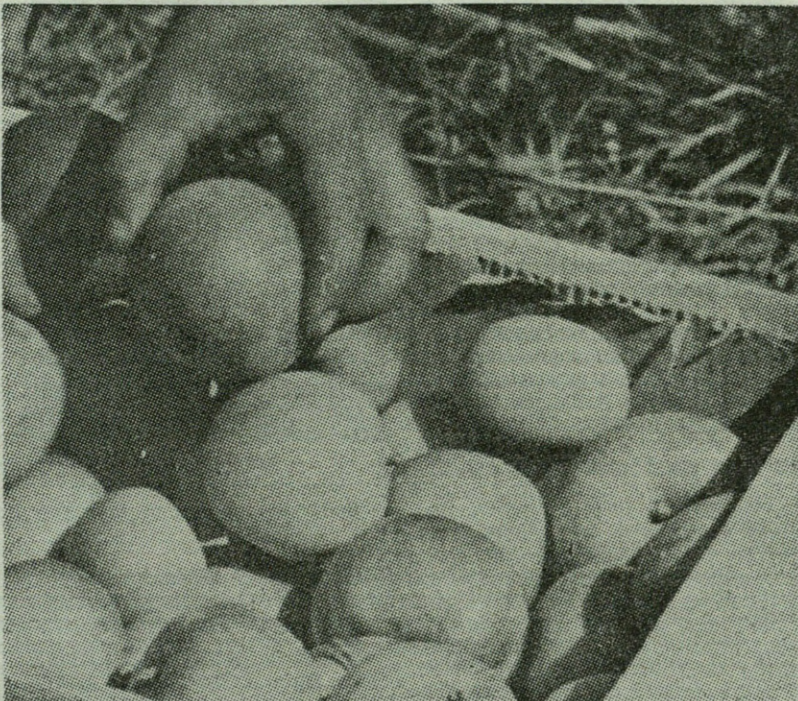
Tarteko maioristak, beste 11,40 peza garestitu zuten, baserritik artu eta Madrilgo dendetara eraman bitartekoak egiteagatik.

Dendariak berriz, kilobanaka saltzeko, beste 6,27 altza zion prezioa.

Beraz nekazariak 7,90ean saldua, 25,57 erosi zuten jaleak. Arbolan alako iru eta gehiago pagatu zuten, alegia, jan zuenak azkenerako.

GEREZIAK

Gerezia garesti saltzen du nekazariak berak ere: 19,80 peza kiloko; baiña kontuan euki behar da biltzen askoz lan gehiago ematen duela. Maioristek 14,90 kargatu zuten beren gastu eta irabazietarako. Gerezia, kajetan jarria, karriatu

Arbolan alako iru eta gehiago pagatu zuten jan zuenak azkenerako.

eta partitu beste lanik gabe ematen dio baserritarrek eta ez zieten irabazi txarra utziko.

Dendariak beste 14,49 altza zioten prezioa eta orrela azken erosleak 49,19 pagatu behar izan zuten, lehenengo saltzaileak 19,80 ean eman zuena. Bi alako baiña gehiago, eta, kontuan euki, bildu eta kajetan jartzen, gereziarekiko lanik gehienak, eginda utzi zituela nekazariak.

ONDORIOAK

Maioristek ez dute sekula galtzen. Inon den zaillena da zenbat kargatzen duten eta zenbat irabazten duten jakitea. Fruta oietan kargatu dutena gehiegitxo dela esan daiteke, baiña ez daukate oinbeste edo ainbeste igotzea galarazten dien legerik. Oiek dira zakur aundiak.

Dendariak bai, badaukate legea prezioa zenbat altza dezaketin eta zenbat ez, erabakitzen diena. Jeneroa errex alferrikaltzen dena baldin bada, legeak ametitzen dien baiña ere gehixeago garestitu eta segi aurrera. Ori egin dute mertxika eta gereziekin. Melokotoiarekin lege barruan errenditu dira. Oiek txakur txikiak dira.

Eta nekazaria or dabil, batzuetan pasamoduan, bestetan gastutarako egin eziñik. Etxekoandreak pagatu zuenaren

% 20,4 jaso zuten mertxikarekin

% 30,9 melokotoiarekin

% 42,8 gereziekin.

Eta alere nekazaria artzen dute estu. Ori zakur gosepasatuen ezur...

ARAGIAREKIN BESTE AINBESTE

Madrilgo 20 arategi eta gehiago ikusmiratu ondoren, legeak ametitzen duen baiña % 10-15 garestiago saltzen dutela tablan aragia agertu da. Gaiñera ez omen dute topatu "extra" aragirik tablan saltzen. Ori bezero jakiñei saltzen

zaie, gehienez restaurantetara, eta legeak agintzen duen baiña askoz garestiago, jakiña. Urteko zekorren xolomoa kiloko 400 peztan, eta ola, esaten dutenez.

Oiek Madrilgo kontuak dira denak. Nik ez dut jakiterik izan emen ori gertatzen den ala ez; baiña...

Aragiari buruz gauza bat esango nuke: tartekoak asko garestitzen badu, jendea ez da iristen erosteko eta sobratu egiten da. Ez, ordea, arakiñari.

Ark gutxiago illez erremediatzen du. Bai Baserritarri. Onek ikulluan dauzka zekorrek sobre, eta egiñari eutsiko badiote jaten eman behar kastuak egiñez. Emen ere kulprik ez duenak nozitzen du.

ESNEA?

Esneari buruz berriz, oso merke saltzen dela esango nuke, bai baserritarrek eta bai zentralak. Baserritarrek merkeegi saltzen duela ez dago esan beharrik; baiña zentraletik bueltan etxekoandreenganaiño iristen denean ere, oso merke da fruta oiekin konparatuta. Lehengo batean propio joan nitzen denda batera esnerik garestiena zenbatean saltzen zuten galdetzerara, eta 22 peztan esan zidaten. Garestiena zen ori, iruzpalau eskue-tatik pasata gero, plastikoa jarria, eta illabetetan irauteko moduan. Esnea ere galtzen errex askoa da ba!!! Alere baserritarri pagatzen zaion alako bian.

Esne kontuan ez ote dago zakur aundirik? Ala grilluz eta katez ondo lotuak dauzkate?

BASOA

1973garren urtean 95 milla hektarea zuhaitz lur sartu ziren Españian, baiña urte berean izan ziren suteek 40 milla hektarea baso erre zituzten eta beste 44 milla hektarea zuhaitz gabeko mendi sail ere, suak pasa zituen. Sualdi eta errekatat auek 750 milioien galarak egin zituzten egurretan. Pauso bat aurrera eta beste bat atzera.

Orain, lurrak eta basoak ahal den ondoen aprobetxatzeko plan bat egin nahi litzake, kortetan ontzat eman eta legearen indarra izan dezala. Auxa da plan orrekin aurrera atera nahi dena: Mendi sail guztiak zein zertarako den on izendatu; lurrak lantzeko eta abereak larratzeko egoki ez diren tokietan, zuhaitzak landatu; egurra sortzerara bultzako duten legeak jarri; basoen zaintzea eta ateratzea buruz eta tajuz eginerazi; mendi sailen zergak eta kontribuzioak nola dau-den aztertu eta behar bezala jarri; eta basoekin zer ikusia duten ministerioek elkar artu dezatela.

Ez da amets txarra. Badago zerbaiten premia. Ea oraingoan pauso bat aurrera eta beste atzera ez baiña, biak aurrera ematen ditugun.

AKUPUNTURA ABEREENTZAT

Akupuntura gorputzeko toki jakiñetan orratzak sartuz gaixoak sendatzeko sistema omen da. Txinan eta sortaldean erabiltzen dute. Orain arte emen aztikeritzat jotzen genuen eta jakintsuek ez zioten kaso aundirik egiten; baiña badirudi, «aurreratua» gauden Europa ontan ere, aintzakotzat artzen asiak direla.

F.A.O.ko beterinario den Ross Cockrill jaunak dioenez, ganaduak sendatzeko ere, gero eta gehiago erabiliko da akupuntura delako sistema ori.

Ara zer dioen:

«Neronek ikusi nuen nere begiz zezen bati egin zioten operazioa Txinan. Orubete eta gehiago iraun zuten operazio orrek. Lehen-bizi orratz oiek sartuz sorgor eta geldi utzi zuten zezena. Bost minutu nahikoak izan zituzten orretarako. Gero, operazioa bukatuta ateraz zizkiotenean, zezen ori altza eta ezer pasa ez balitzaio bezala, ibiltzen asi zen.

Alderdi on asko ditu sistema onek, bai kordea kentzeko eta bai sendatzeko. Merkea da, balio du, egiten errex eta ikasten ere ez zailla.

Txinan abere aundiekin erabiltzen dituzten orratzak, erdoitzen ez den altzairuzkoak dira eta 10 bat zentrimetro luze».

Bada ez bada ere, idixko aundi oiekin behintzat, obe izango duzu kontuz asi aprobaketan; bestela, altzairuzko eztena sartzean sorgortu eta gelditu ez baiña bizitu eta ostiko emango dizu. Ura gero, artzen duenarentzat izaten da!!!

GANADUEN JATORRIA

Edozein aitonak daki, gure baserrietan oraingo eta garai bateko ganaduak ez direla berdiñak. Gaurkoak zertarako edo artarako askoz dira obeak. Obekuntza ori, emen edo kanpoan, ganaduen jatorria belaunez belauz aztertuz, txarrenak beztertu eta onenak aukeratzuz, egin da. Munduan, ontan egin den aurrerapena izugarria da:

—Lehen 5-6 litro ematen zituzten behiak genituen, urtean 1.000-1.500. Gaur nazio aurreratuetan esnebehiak 4.000 litro paseak ematen dituzte batz bestea. Behi bat artu eta aren umeak aurrerako aztea merezi duela esateko, 6.000 litro ematen dituen behar da.

—Ez du iñork ikusi nahi, urtearen buruan 20-30 erralde egingo den txahalik; orain zekorrek ona, aparta, dela esateko 80 erraldetik gora egin behar du eta ez bizpahiru urtetan, urtebete edo gutxigoan baizik.

—Zerriek bi urte behar izaten zituzten 125-150 kilo artzeko, eta urdai gizena ugari; oraingo zerriek 90-95 kilo sei illabetean artzen dituzte, ia dena aragi giharrea dutelarik. Aundiagorik eta gizenagorik iñork ez du nahi.

—Oilloak urtean 60 arraultza egiten zituzten. Urrena 120 egin zitzatela iritxi zen. Gaur 240 egiten ez badituzte ez dute errule ize-nik merezi.

—Oillaskoak zazpi zortzi astetan egiten dira, kiloterdiko bizipixa.

Alere guztien beharra dago jendeak jango badu. Baita ganaduetatik bizi nahi duenak berak jateko lan egingo badu ere. Oraindik ba ote da kaletarren bat baserritarrek ez dutela aurrerapenik sartu diokenik? Edota bere behiak estaltzeko edozein idixko kaxkar erabiltzen duen baserritarrik?

ESNEAREN PREZIOA DELATA

Lehenengo batean periodikuak ekarri zuten, abendutik esnearen prezioa 12,50 izango dela. Bueno, prezio ori eskatzen diola hermandadeak nekazaritzako ministroari. Ez da berdin, ez.

Baserritarrek jarri dituzte belarriak tente, garbi eta erne. Asi gera negueroko kontu eta zurrumurruen. Ikusiko dugu zertan gertatzen den... erabakitzen denean. Bitartean egingo dira, noski, itz bi.

“TEOLOGIA a Distancia” edo gaurko “self-service” teolojiko

Azken urte auen buruan, dena «a distancia» egiten ikasi dugu. Ilargira joateko, Ipar-Ameriketako edo Rusiako txilbor elektronikoko batetik zuzentzen dute trastoak.

Telebista berak ere esku-tresna bat badu, nahi izanez gero, «a distancia» nahi den (edo ematen duten) programa arkitzeko. Exenploak ugari dira, ni emen zuei agertu nahiaz ibiltzeko.

Gobernuko erabakiak ere «a distancia» artzen dira, nik dakidanez behintzat, bestela begiratu fruituei.

Baiña urte auetako inbento aundiena zera izan omen da: Unibertsitatea «a distancia».

Arangurenak dioela uste dut, azken urte auetako inbento «made in Spain» bereziena, au izan dela.

Unibertsitateetan lanean ari direnek, irakasleek eta ikasleek, ez omen dakite Unibertsitatea nun dagoen... Ez dakite Unibertsitatea eta Batxiller Goikoa bereizten. Gure inguruan ez omen da ezagutzen XX.garren gizaldiak eskatzen duen Unibertsitatearik.

Eta, Unibertsitatea, «in situ», orrelakoa izanik, Unibertsitatea «a distancia» inbentatu zuten, ezin-zutenak eta batez ere, langille-txuok estudio —mailla orretara iritsi zitezen. Nik, nere ezjakinean «a distancia de la Universidad» deituko nioke. Kilometroak eta kilometroak urrun.

Moda oni jarraitu nahirik edo... Teologiko Ikastetxeak ere bere klientela aunditzeko asmoz, eta gaur egun teologiak duen deflazioa zuzendu nahirik, «Teologia a distancia» gertutu dute, batez ere laikoek jarrai dezaten.

Ni neu, teologiko ikasketak egiten urte dexente aritu naiz emen eta kanpoan, eta egunetik egunera konturatuz joan naiz «teologia a distancia» ez dela oraingo inbentoa, aspaldikotxoa baizik, eta ez zegoela inbento berriaren beharrik. Asmatuta zegoela, eta nola...!

Teologia au aspalditik asmatuta zegoen, begira bestela biblioteketako teologi saillei eta jabetuko zara. Nere iritziaz apaiz gehienak eta apaiz inguruan teologia ikasten ibili direnak (eta bestela entzun eta kritikatu apaiz askoren igandetako sermoiak) doktoratu maillara iritxita daude «teologia a distancia» delako onetan.

Orain, berriz, Vida Nuevak eta abar... ari diren propagandarekin bi aldiz «a distancia» izateko arriskua du gure teologia gaixoak. Nork esan mailla orretara iritxi behar zuenik!

Lehenago errealidadetik «a distancia» zegoen, eta orain urrutiratze ori zuzendu gabe korreoz ere «a distancia» bihurtu zaigu. Au da marka!

Noiz eratuko ote da kristau reflexio serio bat bi «a distancia» olek uxatuaz!

JUAN JOXE GOENAGA

KRISTAU IKASBIDEA (I)

Gure arteko zenbait arazo zentzuz eta jator aztertzeke gaixorik gaude. Horregatik jo dugu Frantziako kristautegietara. Ikus dezagun Frantziako eskola kristauen inguruan egiten dutena.

Zenbait apaiz eta gurasoak, eskolaren gain bakarrik utzi nahi du umeen kristautze lana. Hori izan daiteke errazena eta erosoa. Buruhauste haundiak ditu beste modu batera kristau heziera antolatzeak. Bazkalondoko lo kuluxka ken diezaioke bati baino gehiagori.

Baina, umeak batipat etxean bizi behar du fede giroa. Etxen, gurasoek esnatu behar diote umeari erijio-sena eta piztu sinesmen argia. Eginkizun zail hori betetzen parrokiak eta sinesmen-elkarteak lagunduko diete gurasoei.

Ikus dezagun Frantziako jokabidea. Hemen antzekoa hartu dutenen babes gerta dadila.

ZABAL LEIHATILAK

Ikus dezagun herri batean egiten dutena. Langilez eta gorbataidun osatzen da hauz hau. Gurasoen esku dago erabat umeen aurreneko dotrina-saioa. Zazpi urtekin hasi ohi dira ikasten. Berrogei familiak hartu dute bere gain urte guztirako dotrina irakasteko eginkizun hau. Haur hoiek sinesmenean heitzeko eginkizuna, alegia.

Honela dio ama batek: «Hogei ume ditut aurreneko astean. Bigarrenean, berri, beste hogeia. Lehenengo taldeko eta bigarren taldeko umeen gurasoekin hitzegitera joaten naiz, etxez-etxe, gertzen zaizkidan beste bi aste hoietan».

Pozez txoratzen dabil, lan hontan, emakume hau, baina ez hau bakarrik baita honen senarra eta seme-alabak ere.

«Fitxen bidez lan egiten dugu. Liburu Santuetako norbait gertatutakoa, Jesusen Hitzen bat, eta umeari zirrara egingo dion bizitzako gertaeraren bat ipini ohi dira txartelean. Era hontan saiatur gero, umeak bizi duela sinesmena, jabetu naiz. Eta umeak gurasoekin batera bizi duela, ez bakarrik. Gero dotrina garaian, abestiaren eta keinuen bidez kanporazten ahalegintzen gara barruan bizi izan duten sinesmena. Ager dezatela gorputzaren bidez barruan suma dutena».

Umeak funtsezko ezertxo ez dezakeela pentsa eta suma, usteko du norbaitek. Baina ez da egia.

Hala galdetzen du neskato batek igandeko Ebanjelioa azaldu ondoren: «Eta hau guztia egia ez balitz?». Ume guztiak isil-isilik gelditzen dira, txintarik gabe. Denak andereñoari begira daude. Eta neskatoa jarraitzen da, zera esanaz: «Nik uste, bizitza osoan galdetuko diodala neure buruari hau bera».

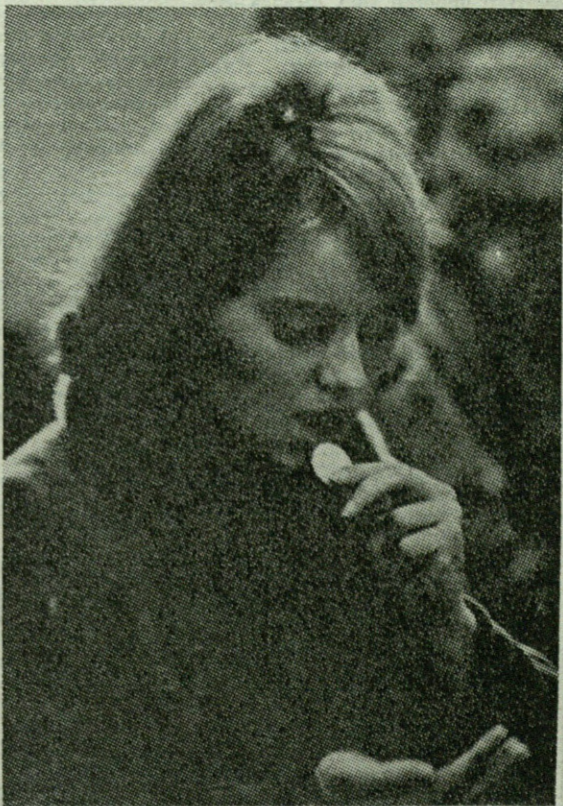
Beste behin zeharo aztoraturik geratu ziren apaiz baten hitzaldian. JAUNA eskuan hartzeko berrikeriaren aurka mintzatu zen. Eztabaida luzea jo zuten umeek beren artean. Azkenean batek: «Emaus-a zihoazen ikasleekin zihoala, Jesusek tabernan sartu eta mahaian zegoen ogia hartu zuen...».

Desberdinak dira lehen eta orain kristautasuna irakasteko erak, liburuak, bideak, esaerak, giroa: baina bat bera izpiritua. Umea den bezalakoa hartu behar da kristau ikasbidean eta poliki-poliki, nahi badu onartuko duen beste NORBAITenganako bidea irakatsi behar zaio.

GAUZA ASKO GOGOAN HARTU BEHAR DA

Ez al du umeak ezer ikasi behar?

Sinesmeneko egiak gogoan hartu behar ditu, noski. Baina ez hitzez-hitz ikasitako hitz-sorta baten bidez. Mendez mende Elizaren bidez iritxi zaiz-

Desberdinak dira lehen eta orain kristautasuna irakasteko erak

kigun liburu sailduak jaso behar dira oroimenean. Hortarako zati bat idatzerazi eta ikasterazi behar zaio umeari. Jesusen irakatsiren bat, adibidez.

Baditu bide honek bere bihurtuneak. Kristau-ikasbideko jarduna gurasoen esku uzteak, gurasoei lagundu beharra ekartzen du. Are gehiago: bi urtez bakarrik egon daitezkeela gurasoak dotrina-irakasten, dirudi. Handik aurrera umeak taldea behar du eta askatasun haundiagoa, noski.

Haundiok nahastuak gaude, mundu irristakorra da gurea mila gauzak gaude zalantzan. 1974garren-go umeek lehengoek baino gehiago xurgatzen dute haundion egoera hau. Heldugarririk gabeko, badaezpadako munduan bizi da haurra. Kezkati agertzen da. Adin hortako ume batek gure garaian inolaz ere galdetuko ez zituzkeen gauzak galdetzen ditu Jainkoari buruz. Telebistak ere asko erasaten dio gaurko umeari.

Umea dagoen lekura joan behar da umearen bila. Umearen munduan sartu behar da. Umeari bere erara, bere gisara utzi behar zaio hitzegin dezan. Umeak bere hitzak, bere keiñuak, bere joerak ditu barruko gauzak agertzeko. Barruan sumatzen duenarekin batera otoitz alai eta gozoan lagundu behar zaio. Nahitaezkoa da.

FAMILIA GIROAN

Hauxe dio beste dotrina-irakasle batek:

Hitzeginaz, abestuaz, elkartuaz, kontu-kontari, hasi ohi dugu dotrina-saioa. Denok batera bizi ohi dugu geure fedea. Gero, ume guztiak, taldeka-taldeka jarri ohi ditugu. Batzuk askoz ere errazago irekitzen dira talde txikian. Oso garrantzizko unea da hau. Marrazkien eta irudien bidez beren barrua azaltzeko egokiera ere ematen zaie.

Oso haintzakotzat hartzekoa da, marrazkien esan nahi dutena, patxadan agerrerraztea».

Gaurkoz aski dugu. Utz dezagun hurrengorako beste zertxobait.

ELIZALDE

Transportes **azkar** s. a.

ERAMAN-EKARRIAK, KAMIOI AUNDIAK

Barcelona Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón.

Donostitik egunero:

Iruña, Bilbo, Gasteiz, Alicante, Elche, Elda, Murcia, Cartagena, Granada, Almería, Santander, Valladolid, Zamora, Palencia, Salamanca.

Astean Irutan:

Malaga, Sevilla, Jerez de la Frontera, Cadiz, Lugo, Coruña, Orense eta Vigora joan etorriak.

Hernanirako bide nagusian, ERGOBIA auzoan, DONOSTIAN.

Urrutizkiñak: 552650-552654

Apartado 1381

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira ganadu on, indartsuak, eta nora jo jakin bear du baserriar burutsuak, berebiziko aragi pillak; gafiara esne putzuak, Otek guztiak berekin ditu Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERRENTERI

YOGUR

GURELESA
GOGOZKOENA

zestoa

DON ANJELI AGURRA

Azken 13 urteotan Zestoako erretoire izan ondoren Don Anjelek bere parroki hau utzi egin digu, osasun arazoa dela eta batipat.

Hau zela bide Azaroaren 17an Zestoako herriak omenaldi bat eskaini zion merezi zuen heinean.

12etako meza bere egun giroan ospatu ondoren senitarteko bazkaria ukan genuen Hotel Asuncionen. Horrelako ospakizun bati dagokionez une berezienak eta zoragarrienak bazkalondokoak ziren.

Bertsolariek beren ihardun jatorrez Don Anjelen zenbait birtute, bizitzako pasadizu etabar... abestu zizkiguten. Saio bikaina eta egokia benetan.

Zestoako elkarte batzuk orogarri apain batzuk eskaini zizkieten orain arte gure erretoire izandako-

ari: Guraso Elkartek, herri guziren izenean, Gazteriak, Ikastolak eta "Eliz Ondo" Zinemak.

Bertsolariek aipatu ziguten bezala bi gizon jator joan zaizkigu, era desberdinean noski, denbora gutxiren barruan: Don Juan Txiki eta Don Anjel alegia.

Lehen aipatu bezala orain dela 13 urte etorri zitzaigun Don Anjel, Gasteizko Apaizgaitetik hain zuzen ere. Bere lana arraz aldatu beharra izan zuen Gasteizen irakasle bait zen eta hemen, aldiz herri ttipi batetako erretoireta bete behar zuen.

Don Anjelen birtuterik nagusienetarikoa zuzentasuna izan da noski. Bere asmoak aurrera eramaten saiatu da beti inoren esanei jaramonik egin gabe.

Agian Don Anjelen garai edo harorik garrantzitsuenak itzalean egon zenekoa izanen zen, bere maila batetan aintzindari gertatu bait zen.

Azken gerla ondorengo zarpaketa zela bide gure Herria lozorroan

gelditu zen urte luzez. Baina folklora garai bat igaro ondoren orain dela zenbait urte radikalizazio mota batzuk ezagutu ditugu, nahiz elizan, nahiz gizarte mailan, nahiz politikan eta nahiz hizkuntza arloan.

Radikalizazio hautarik bat erlijio alorrekoa izan zen. Elizaren dinamika bere horma barnean ziholak garai honetan elizako ateak zabaldurik elizgizonak kanpoko eta gizarte arazoei lotu zitzaizkien. Honela elizgizonik aurreratuenak euskal gizartearen problematika azaltzen hasi ziren erlijio ikuspegitik, egun ezagutzen dugun egoerara iritxi arte.

Arlo honetan Don Anjel benetak aintzindari izan dugula uste dugu. Horrexegatik jasan zituen jasan zituenak.

Horrela bada apaiz jator bat joan zaigula deritzagu azken aldi honetan erre xamarra aurkitzen bazitzaigun ere. Baina ondorengo leiala utzi digulakoan gaude.

AGUR ETA IKUSI ARTE!
JAIALDI BAT

Azaroaren 16an, larunbatez euskal abesti jaialdi bat txalotzeko era izan genuen. Ihardunaldi egokia eskaini ziguten Lazkano eta Lizaso bertsolariek, Pantxoa eta Pello bikoteak eta Oihartzunak taldeak. Oraingoan ere, nola ez, Ikastolaren aldeko jaialdia zen.

"Eliz Ondo" Zinema bete egin zitzaigun eta jaialdi borobila irten zuela esan dezakegu gehiago borobiltzea ezinezko ez bazen ere.

Gauza batetaz harritu ginen: herriar gutxi izan zela jaialdian bai guraso eta bai gazte aldetik. Ingarutako jendea ugari etorri zenez gero itxura polita hartu zuen aretoa. Tamalgarria benetan horrelakorik gertatzea Ikastola tartean dabilkigunean. Lehenago ere horrelako zerbait gertatu izan da eta ez dakigu oraingoa ordaina izanen zen edo ez. Ez ahal da horrela izanen!

Ezin dugu ulertu, abeslariak horrenbeste bide igaro ondoren azaltzen diguten borondatea nola mesprexatu leiken Ikastolaren kaltean.

Horrela jarraitu behar ote dugu? Noiz arte?

ZINE FORUM

Urtero bezala eta Xabier Unanuen gidaritzapean aurten ere Zine Forum saioak hastekotan dira.

Lerro hauek argitara orduko hasera emana izanen zaio noski lehen filma ikusteko era azaroaren 22an izanen bait dugu.

Lehen urteetan antolatzaileak nahiko kezkatzen ziren jendeak elkar hizketarako zuen motelkeria ikusiz gero. Ea, aurten arazo hau gainditzin dugun elkar hizketa aberats batzuk sortuaz eta heldutasun batetara iritxi.

Zinea askori atsegin zaion ikusizuna denez gero komeni litzateke saio hauek lantzea guztiok, jendaurrean hitzeginen ikas dezagun.

ERTXIN HARRI

azpeitia

ILDEFONSO GURRUTXAGA

Gure herriko seme jator eta jakintsu hau, Donibane Lohitzunetik Donostiako gaixotegi batetara ekarri dute. Bere azken gaixolaldi honek, jipoi gogorra eman dio gure Ildefonso maiteari. Gurrutxaga jaun, lege-gizon ikasia dugu. Euskal intelektual aurrerari eta zintzo bat eta, ene ustez, euskal kondairalaririk sakonenetarikoa.

Urte askotan, Lapurdiko lurraldeetan bizi izan da; baina ez turista gisa halabeharrez baizik. Ziburun lehenbizi eta gero bigarren Gerra Nagusia lehertu ondotik, Hego Ameriketara egin zuen. Lurralde hauek, enziklopedia mardul bat, berak esaten zigun bezala, «ogia nonbaitatik jan behar eta», prestatzen aritu zen. Amerikatik etorri zenean, berriro Lapurdin finkatu zen. Hemendik, sarri askotan, bere ikasketak hornitu beharrez, Parisko Herri-liburutegira joaten zen.

Gure herritar jakintsu honek, garai zailak eta traketsak bizitu ditu. Bere lanak, zoritxarrez, han-hemenka barreiatuak dira. Ildefonso, azken aldera, Revista Internacional de Estudios Vascos edo Julio Urkixok sortu zuen RIEV-ean idatzi zuen. Ahaide Nagusien azterketa sakonak eta Azpeitiko historiaren dokumentu ballotsuak, hemen idatzirik daduzka. 1911an Donostian argitaratzen hasi zen «Euskal Erriaren alde» ere idatzi zuen. Hain zuzen aldizkari honetan idatzi zuen «euskal aitonsemetasuna eta foruak». Eta Aitzolen Yakintzaren bosgarren alean, 1766garrenean Urolaldeko herrietan egin zen matxinada. Azpeitiko Besta-orrietan ere agertu izan zituen. Harako ale batean, neronek eskuratu ahal izan dudana berau, gure herriko agiri zahar interesgarriak dakartza. Besta-orri hau 1931an argitaratu zen. Komeni litzateke lan guztiok jaso eta bilduma mardul bat osatzea. Oraingo gure azpeitiar galxoari bizkor senda dadin opa diogu.

HIRU BAZKUN BERRI

Azpeitiko hiru lagun taldek, beste hainbeste soziedade berri sortu

dute. Landetan, Emparan Kalean eta Pilotatokia finkatuko dira aipatu soziedade hauek. Landetarrak izena Egizale ipiniko ote dioten zurru-murruak daude. Beste biak berri, Iririntzi, Emparan Kalekoa eta Irarugi, Pilotalekuko deituko dira. Hara zeinen izen politak denak. Etekinak ere izenen antzo, politak eta ugarriak eman ditzatela. Asmo onik ez zaie falta eta beraien etorkizuna, guk, itxaropenez dakusagu.

Landetarrak zabaldu dituzte beren ateak, aurki baita Iririntziok ere zabaldu ahal izanen dituzte eta, berehala lanean jo ta ke hastekotan Irarugikoak. Izan hau, Azpeitiko lurraldearen deitura zaharra izaki. Ekin eta Jarrai.

BIGARREN SAIAKERAK

Lehen Saiakerak Euskaltzaindiari eta beronen lanei eskainirik antolatzen genituen. Bigarrenak Arantzadi Elkarteari eta beronen ikertzaileei opatuko diegu. Gaien hautapenak eta eskemak bukatuak daude. Amatiño iaioak bere Zenbat Garen zehaztasun guztiz eskainiko dizkizu, irakurle. Baita Lagunonakomendizaleek erazten diharduen Hamabostaldia ere, hortxe arkituko duzu. Irakur ezazu Zenbat Gara.

ANATSAN

lazkano

GABONAK

Urtero bezala, aurten ere gabonak inguratzen ari zaizkigu. Zer dira gabonak? Ba, Jesusen jaiotza ospatzea eta honela elizari lotuta dauden elizkizun batzuk. Hau, erlijio kutsuko ikuspegia dela esan genezake, baina eleizkizun horietatik at badira beste manifestazio batzuk.

Zein manifestazio?

—Gabon gau eta egunez egiten diren kantaldiak. Kaletan zehar egiten den ibilera, eta bai eta baserrietan zehar ere.

Egun hau, OLENTZERO izenaz izendatzen dugu.

Diferentzia batzuk:

Lehen, Errege egunez izaten genuen ibilera, erabat utzia dugu gure herrian. Zergatik? Badirudi atzeritar influentzi batengandik gure Herrian sartua izan zela. Errege eguneko ospakuntza, alegia.

Errege eguna ospatzea haurrei erregaloak ekartzeko eguna izaten da. Hortarako, zapatak garbitu, txintxoak izan behar dugu urtean zehar eta abar.

Baina Euskal Herrian, hau alde batera uzten ari da. Erregalo eguna alegia. Errege eguna elizaren festa bezala ospatzen da eta erregaloen ospatzea Gabon gauaz betetzen da.

Zergatik? Euskal Herrian aspaldianik ospatzen zen, baina geroztik guregan dugun Kultur zapalkundeaz, baztertuta gelditu zen.

Euskal Herrian OLENTZERO eguna zergatik ez dugu ospatu behar? Beste naziotan ere Papa Noél ospatzen da.

Euskal Herrian lehenik Olentzero ospatzen zen, eta gero zergatik ez? Orain berriro haur guztiek hasiko zaizkigu eta hasiak ere, hasiak ditugu Olentzerori dagozkion abestiak kantatzen.

Aurtengoz ere erabakia dago. Horretarako entseiu batzuk izango ditugu. Hauek, kantak ikasi eta Olentzero berriro gogoan hartzeko izango ditugu. Entseiu hauetara joan daitezkeenak, hauek dira: gazte eta zahar guztiak, nahi duten guztiak alegia. Bai neska eta mutiko, atso eta gizon, DENAK.

Hortaz, albisteaz emanik, badakigu zer egin. Baina ez dadila izan betikoa, gazte eta larri batzuk bakarrik azaltzea.

Ea, euskaldunak garena kontsideratuz, denok joaten garen.

Entseietako egunak:

Ikasleek, talde bat osatu behar bai dute, baserrietara joateko alegia, entseiuak beste egun batzuetan izango dituzte. Gainera hau egin behar da zeren ikasle asko kanpoan da.

Ikasleek, gauean ere parte hartuko dute. Entseietako egun eta orduak:

Ostiralean, gaueko 9etan eta igandez eguerdik 12etan.

Beste taldea, jende larriena izango da. Entseietako egun eta orduak:

Asteartean eta ostegunean, gaueko 9etan.

Denen entseiu tokia, Orobiñe izango dugu.

KIRETSA

santo tomas zozketa

sariak

lenengo saria

LAND-ROVER, berebilla edozein bidetarako, 62 zaldiduna, diesel-motorra, metalezko zapala ta 700 Kgs. eraman ditzakena.

bigarren saria

BIURROR-TRAKTOREA: 18 zaldiduna. Goldeak, Irautlleak eta erakartzezigak, osatzen dute traktorea.

Donosti - Aurrerki - Kuitxa

aiete

URREZKO EZTIAIAK

Ezkundu zirala berrogeita hamar urte bete dituzte Manuel Zubillaga eta Maria Etxeberriak. Urrezko ez-taiak ospatzen dituztela-ta zazpi bertsoz nai nituzke goraiatu.

— I —

Berrogeita hamar urte joan dira alkarri itza emanik, ta ezin esan danak goxoak zuentzat izan diranik. Tarte orretan ezta paltatu buruaste eta penik. Amar seme ta ezin osatu guzientzako jatenik, gaur arte ezta izan biontzat egiazko zorionik.

— II —

Kriston dotriña ez dezute ez inoiz eduki aztua, gose urtetan azi dezute famili eder askua. Jorنال txikia eduki arren eta aundia kastua, zuen kabia ezte ikusi nik beñere zapuztua, bion artean zegoalako maitasun egiazkua.

— III —

Aiton amonak elbarrituak ogei urte gutxienez, etxean bapo zaindu zifuzten maitasunik aundienez, bear zituzten gauza guziak oeraiño eramanez, eta guzia egiñaz beti borondaterik onenez. Zarrerri eman eta konporme, naiz zeontzako izan ez.

— IV —

Zoritarrean moda berriak badatoz gure errira, an eta emen dibortzioak, gaur nuna ikusten dira. Jarri gaitzen errebitetan pixka pixka bat begira. Nun dago zuek gurasoentzat izan zenduten kupira? Maitasun paltan, pranko badira joanak mixerikordira.

— V —

Etxe askotan oker dabilta, inola ezin zuzendu. Zuen artean orrelakorik ezta beñere izandu. Jorنال txikitik amalau lagun ezi, jantzi ta mantendu. Larrialdiak zetozenian alkarri gogor lagundu. Ordu tristeak pasa bai baiña, beti pakean konpondu.

— VI —

Mirari ederrak egiñak ditu, Manuel, zure jorنالak. Ixpillu ederra izan dute bai zuen seme ta alabak. Zuek bezela etorri dira umillak eta formalak, danak langille porrokatuak gainera blotz zabalak. Inola ezin txarrak atera zugalit onaren ezipalak.

— VII —

Zuek zifuzten eginkizunak daude ederki beteak, beste ainbeste egiten saia seme ta alaba maiteak, Zabaldur beti gurasoeri zuen etxeko ateak, bukatu bitez gaur oientzako izerdi eta nekeak, danen ondoan igarotzeko gelditzen diran urteak.

Manuel Matxain

arrasate

GAU IKASTOLA

Dakigunez, gau ikastolaren urratsak aurreruntz doaz. Eta gainera, han biltzen den jendea pozik dagoela ikusten omen da. Hau argitaratzen denean, ikastaroa bukatze izanen dugu. Hiru hilabeteko ikastaro bat Arrasateri emanda, ondorio bezala zer atera da? Galdara honi beste egun batetaren erantzunen diogu. Gaur beste gai bat ikuitu nahi genduke: Zer zaio ikastola herriari.

Sarritan aipatu dugu baina, bada ez badaere, berriro egiten dugu: Gizon baten heziera geldituerik ga-

beko bidea da. Pixkanaka pixkanaka pausuak eman behar dira gizon osoago bihurtzeko. Eta gure Herriak euskal gizon osoagoak nahi ditu.

Ikastolak baino hobeto nork emanen digu osotasun hori? Herriko eskola dadukagu ikastola; beraz, kulturaren arlo guztiak eman behar dira bere barruan. Ez bakarrik hizkuntza, nahiz eta hau kulturaren barnean beharrezkoenetakoa izan.

Ikastolaren babespean, guri hain beharrezkoak zaizkigun gaiak antolatu egin beharko dira.

Urtarrilan, oker ez bagaude, bigarren ikastaroa hasiko zaigu. Lehenengoari, bere egunean esan genuenez, ondo xamar erantzun ziztaion. Baina hasi besterik ez dugu egin. Geroago eta gehiago izan beharko dugu nortasunaren egarria. Horregatik, gogorrago sailatu beharko dugu hori lortzeko.

Oraindik ikastaro berri horretaz idatziko dugu. Baina gogoan edukitzea ez zaigu gaizki etorriko, ez halajaina.

BATZU

—Nahiz eta aspaldidanik Udall Etxeak Debako Etxe Nuklerri buruz hitzaldi bat emateko baimena eduki, azkenean debekatu egin diote antolatzea. Haseratik harrigarriena zen...

—Jakin izan ahal dugunez Abenduaren hamaseian «Semana cultural» delako bati hasera emanen zaio. Kanpoko antzerki talde batzuek, bilbotar zenbait pintore eta abeslarik parte hartuko dute...

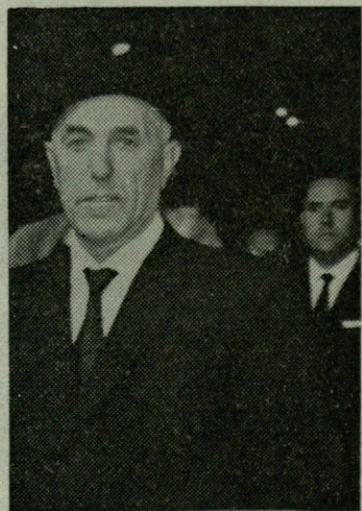
—Abenduaren hiruan ikastolako haurrek beren deunaren eguna ospatuko dute. Egun horretarako zenbait eginkizun eratu dira. Euskal giro baten barruan edukiko dute haiek beren solasaldia. Baina, oraindik, ez dakigu ezer urtean zehar muntatu egin behar diren ekintzei buruz. Noiz arte?...

—Arrasateko «Espeleologi talde»a jo ta ke dabil gure herri inguruko leize edo koben izkutuak argitaratzen. Lagun gutti izan arren beren lana baliotsua dadukagu. Noizko izanen dugu haiek aurkitutako gauzen gain agerpen edo erakusketa bat?...

—Dirudienez, San Tomasatarako bertsolarien saio bat gertutzen ari da. Baimenak, behintzat, eskatuak dira. Orain, honelako gauzeekin beti gertatzen den bezala, azken momentura arte itxo egin behar...

—Egin al duzu euskal aldizkariaren harpidedun berri? Baldin gaur egiten baduzu, bihar baino hobeto... MENDIAGA

pasai'san pedro

BIXENTE ETXEBERRIA

TORRE-ATZEKO BIXENTE

Pasai Sanpedroko elizetxea egin zela, aurren berreun urte betetzen dira. Gertakizun berezi au dela eta santa Zezilia musikariaren Zaindaria goratuaz, Azaroaren 24ean, Bixente Etxeberria, Ormazabal, jaunari —Torre-atzeko Bixente— eliz abeslari trebe, jator eta arduratsuari bere koruko lagunek (andre-gizonak) omenalditxo bat egiten diete.

BIXENTE, SANPEDROTAR ZARENEN, ZER DERIZKIOZU?

«Leenengo gauzak argi eta garbi jarri ditzagun. Ni 1902 garren ur-

tean, Zegamako «Azkonietan» base-rian jaioa naiz. Bertan bataiatua, baina nere amak illabete eta erdikin Sanpedroa ekarria. Ala bear eta, orain 72 urte, nere aita arrantzalea, Asturiasen arkitzen zan kamartz edo «langosta» arrantzan; ama Zegamako bere jaiotetxera joan bearrean arkitu zan. Ain zuen, amak semea an izan. Baiña, 72 urterik illebete eta erdi kendu eta orduzkerostik Sanpedron bizi naiz eta Sanpedrotarra naiz».

NOIZ ASI ZINEN ELIZAN ABESTEN?

«Zortzi urte nituelarik. Orduan aur abeslari asko giñen; musika eta abesti asko ikasten genuen orduko organulari zan Felipe Arrieta jaunarekin».

Beste bide batetik bai dakit Bixente jaunak bere abots-zuri ederra lagun zuelarik, bederatzi urtekin eta berak bakarrik koruan abestu zuela. Leenengo abestia «Agur Mari» bat izan omen zen, Balagerrin olerki batetik artua. Ez izan nunbait mutiko makala eta orduko organulariak aukeratu omen zuen bakarrik abesteko.

Abesten 64 urte daramatzala esatea erraxa da, baiñan-esate baterako-urte guzi oietan iganderik utzi gabe eta orretaz gainera Mezak, bederatziurtenak, errosarioak, eliz-jirak, Aste Santuak, Gurutz-bideak, illetak, urte betetzeak, eguberri abestiak eta abar, naiz gaur ala ez

izan, abestu egin bear dute eta abesteko edo abestera joateko go-goa izan.

URTE OIETAN ALDAKUNTZA ASKO EZAGUTU AHAL DITUZU?

«Gauzak, garaiak eta oiturak aldatu egiten dira —ala izan da orain arte eta aurrerakoan ere bai noski—. Gogoratzen naiz, orain 50 urte gutxi gora-beera, Santestebanen musika abesten genuen eta gregorianoa zela buru, ura atzendu zen. Gaurregun berriz, kitarra eta beste abesti berriak direla, or gabiltza nora jo ez dakigula. Gai ontaz nere iritzia eman nai nuke. Oso ondo derizkiot erriak elizkizunetan «parte» artzeari, baiña emen gal-bide bat arkitzen dut. Eliz koruak edo koru abestiak galdu egin direla, oiek erriaren abesti laguntzaille izateko orde. Au da benetan tamalgaria».

«Gure gazte garaian ere orrelako zerbait gertatu zen, ez ainbeste noski. Orduan ere gregorianoa etorri zenean, Meza abesti batzuk eta abar baztertu ziren, baiña koruak ez. Esate baterako: Gorriti, Merkallante, Saenz, Kosme Jose de Domingo eta beste batzuen Mezak, esaten zutenez, antzerki eta eres-antzerki itxura zutelako. Baita, Es-labaren «Miserere»-Christus factus est» eta abar, Guzi oiek emen abesten genituan».

EGUBERRITAN, ZER?

«Gaur, eguberri-abesti elai eta politak bai omen dira-ez dut ukatzen-baiña nik ordukoak bezin politik ez dut entzuten. Gaur ere politenak-bai izkiz eta musikaz-ordukoak nerretzat. Barkatu, inori ez diot ezer arrapatu nai».

—oOo—

Bukatzeke ara emen Bixente jaunaren bi gertakizun: Sanpedroko Asiloan Mirarietako Ama Birjiñaren bederatziurrena zen. Tomas Garbizuk «armonium» jotzera etorri bear-goizeko 6 etan-eta nun etorriarik ez. Bixente or dijoa-goizeko 5 etan-ur-ontzitzo edo «batel» bat artu eta bere arraunketa biziaz Lezora Garbizuren bila. Bai ekarri ere 6-etako Sanpedroa eta Meza Nagusi bikaiña jo eta abestu ere.

Bixente arrantzan ere ibiltzen zen, gaur oraindak ibiltzen den bezela eta illunabarrean itsasotik etorri ondoren, sagardotegira joan-etorri bat egin bearra izaten zen, lagunekin alkar izketatxo bat egiteko. Baiña an zegoela bai galdetu ere: «I aizak, bigarren ezkila jo al du? Irugarrena jotzen zuenean, elizara joan bear zala errosarioa erreztazera jakiteko zen. Bai zintzo asko joan ere. Bejondizula Bixente jauna!

ONDARTXO

Donosti - Aurrerki - Kutxa

- Libretan sartzen dituzun milia pezetako bakoitzeko txartel-zenbakia izango dezu ta lendik dauzkazun 5.000 pezetako bakoitzeko, beste txartel-zenbakia.
- Irikitzen dituzun Noiz-naiko ta Epe jakineko Libreta berrietan ere, 1.000 pezetako bakoitzeko, txartel-zenbakia izango dezu.

Aita Xanti Onaindiaren Omenez

- Don Nemesiok: "Maitasunik eza nabari da gaur Euskal Herrian ere."
- A. Onaindiak: "Gaur danok gagoz, bada, hemen. Eskerrik asko"

GIROA

Euskal talde batek eskainitako omenaldia izateko arriskua zuen A. Xanti Onaindiari egiten zitzaion gorazarreak. Baina, zorionez, ez da hala gertatu.

D. Nemesio Etxanizek ere euskaldunon arteko elkartasun eza salatu zuen mezatako sermoi «motz eta zorrotzean». «Kristo Erregeren eguna da. Erregetza honen ezaugarri bereziarena, elkar maitatzea da. Maitasunik eza nabari da gaur Euskal Herrian ere, gure txikikerietan ez bait gagoz bat euskaldunik. Zubi bat egin nahian gabiltza: nola ezin asmatu, ordea. Zubigile falta zaigu nonbait. «Euskaldunok elkartuko gaituen gizon bat eska diezaiogun Jainkoari» esanaz amaitu zuen.

Elkartasunik ezaren ezaugarri izateko arriskua zuen Aita Onaindiari eskaintzen zitzaion omenaldiak. Joxe Azurmendik hirugarren orrian dioen bezala Xanti Onaindia eta beronen lana Euskal Herri osoari eskainia izan nonbait hori gertatzeko.

A. Onaindiak bere esker ematea egin zuenean talde edo aldizkari guztiak izan zituen kontutan, bildu ziren guztiak eta etorri gabe eskutitzez parte hartu zuten guztiak: Principe de Viana, Goiz Argi, Karmel, Zeruko Argia, Anaitasuna, Agur eta Euskaltzaindia.

A. Onaindia izan zen biltzarre honetako lokarrik sendoena.

Elkartasun honen sendogarri bilakatu zen, bazkalondoko hizlariak, kristal-hizkuntzan mintza zitezela eskatu zuen bazkaldar artotza ere. Denak bat eginik eraso zioten.

EGITARAUA

Meza Nagusia izan zen, agian, omenaldiaren zatiarik onena Azaroaren 24eko omenaldian. Mezaemale: A. Onaindia, Anasagasti, Zaitegi, Yurre, Letona, Azkue eta Zerio. Hizlari lehen aipatu dugun Nemesio Etxaniz. A. Onaindiaren bizitzaren ezaugarria, iraupe-na zela, langille aspergaitza izatea, esan zigun.

Oso ondo erantzun zuen herriak. Eliza leporaino gainezka bete zen. Jendeak gogotsu kantatzen zuen. Organulariak ere euskal doinuak jo zituen. Eskaintza garaian Zornotzako bertako dantzari batek erreberentzia delakoa dantzatu zuen.

Meza ondoan, Zornotzako dantza taldeak zenbait saio eskaini zuen Larreako kalostan, atarian euria ari bait zen goian-behean.

Handik alboko areto batera joan ginen. Tarte honetan A. Onaindia agurtzeko aukera izan genuen. Alai eta irrifartsu zebilen. Berehalaxe sari ematea izan

zen. Mahaiko, urtero bezala, N. Etxaniz, Eusebio Erkiaga eta A. Onaindia bera. Gaiak, liriko saila, poema, ipuinak edo olerkiak eta herri-bertsoak. Denora hogeita hemezortzi lan azaldu dira.

Sariak eman aurretik Eusebio Erkiagak A. Onaindiaren omenez burututako olerki bat irakurri zuen. Bazarrik, berriz, bertso labur bat kantatu.

Ondoren, A. Onaindiak sariak agertarazi zituen. Saria erdinabatu egin zen liriko sailean. Martin Gallestegiren «Aldi gaitz» eta Paulin Solozabalaren «Omenetan omenez» izeneko lanek jaso zuten lehen saria.

Horrez gainera, aipamen berezi bana eskaini zaie «Badugu Gizonik» eta «Alkartu gaitzan» deitu lanei. Lehenaren egilea ezezaguna, bigarrenarena, berriz, Aurre-Apratz.

Poema sailean ez da bat ere lanik azaldu.

Ipuin alegitan, aldiz, azaldu diren lanak ez dira alegitatzat onartu.

Azken batez, herri-bertsotan, bertsolari tankerako bertso sailean, alegia, Balentin Enbeita atera da irabazle. Aipamen bat M.ª Jesus Barayazarrari eskaini zaio.

Sariak jaso ondoren A. Onaindiak bere esker ona agertu zuen. Talde eta aldizkari denak agurtu ondoren honela amaitu zuen: «gaur denok gagoz, bada, hemen. Pozik ote nagoen galdetuko dozue... bai, bai, pozik nago. Eskerrik asko».

BAZKARIA

2,30etan bazkari, alboko jatetxean. Berrehunen bat lagun. Paella, txuleta eta postrea.

Piska bat berotutakoan ohizko hitzaldiak egin ziren. Ustekabeko emakume protestalariak are eta gehiago berotu zuen jendea. Nor ausartu zitekeen euskal giro haretan erdaraz mintza zitezela eskatzea?

Azkenik oparien eskaintza egin zen. Lehenik «Euskal idazle eta olerkariaren» izenean zilarrezko plaka bat eskaini zitzaion. Miren Jone Azurzak eman zion «Zeruko Argiako idazle-taldea»-ren oparitxo, gurutze bat hain zuzen ere.

Seirak aldean amaitu zen egun horretako festa.

A. Onaindia eta beronen lana euskaldun guztiona dela pentsatuz eta sinestuz etxeratu ginen.

Egun horretarako egin dituen bi liburuak ere esker-ratu genituen. Hartu dituen zenbait eskutitza argitaratzea buratu zaio A. Onaindiari. Ez ahal zaio inor haserretuko A. Onaindiari burutapen honengatik!

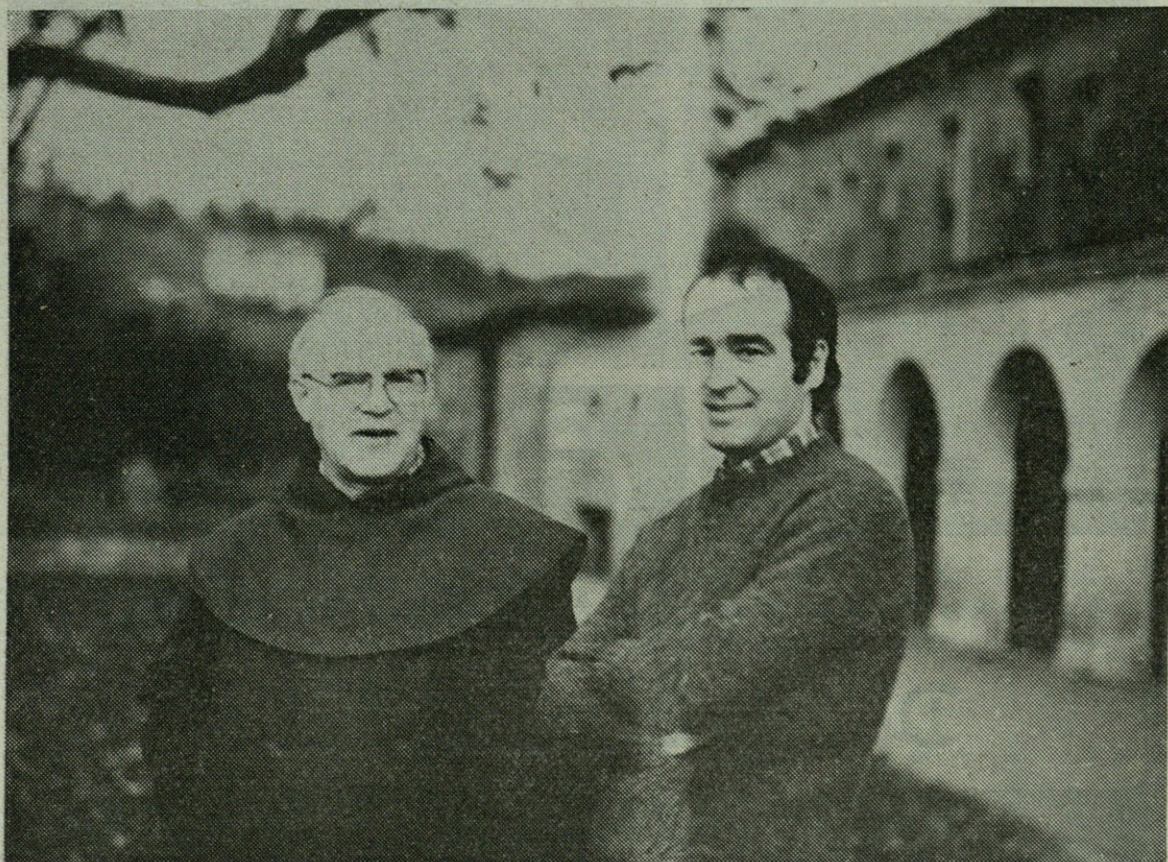
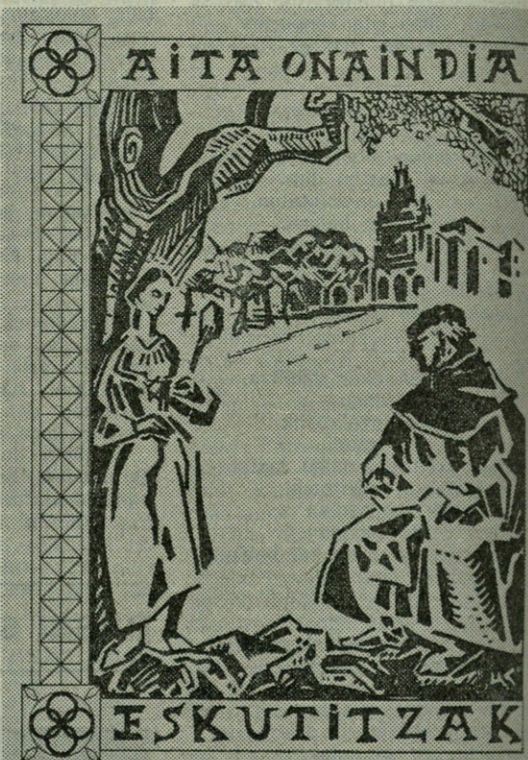
«Olerkiak Lauaxeta» deitu liburua bestea.

Zorionak A. Onaindia.

ERRIALDE

ZERUKO ARGIAko «Idazle-Taldeak»
«Eleri Eguna»
1974-XI-24

A. Onaindia eta Amatiño

